

ADIN TXIKIKOEN AURKAKO BIOLENTZIA

Umeak biktima direnean

Isabel Bergaretxe Kape

«Bizitzarako hainbat
ikasgai eman dizkit
errugbiak»

5 | Erretratua

Buscalavida eta Milikua

«Hain ospetsuak
ziren, herriak abesti
bat ere egin ziela»

33 | Kultura

Alazne Aurrekoetxea

«Nire marka
gainditu
nahi dut»

35 | Kirolak

NAHI BADUZU, NIK NAHI DUT

Udalera zatozenean egin guri euskaraz

Getxo
bizi ezazu

www.getxo.eus

Udal Administrazioan
Euskararen Erabilera Sustatzeko
Plan Estrategikoa 2025-2030

Aurkibidea

- 4 Puntua eta kontrapuntua eta iritziak
- 5 Erretratua
- 6 Adingabeen kontrako indarkeria
- 10 Herriak
- 20 Hirudika: *Haw Chtao*
- 26 Martin arrantzalea, azkarra bezain argia
- 30 Lehen/orain eta Uribitakora
- 31 Agenda
- 32 Garazi Basterretxea eta Maite Mentxaka: *Zuri*
- 33 *Buscalavida eta Milikua* dokumentala
- 34 Iritziak eta Horoskopoa
- 35 Alazne Aurrekoetxea, paddle-surflaria
- 36 Iker Gordon eta Esteban Gaubeka, pala-jokalariak
- 37 Felix Campos *Ogikiñe I*, harri-jasotzailea
- 38 Hirukira olgetan: umeentzako denbora-pasak
- 40 Faceguk: *Black Friday*, beharra ala gehiegikeria?
- 41 Mundukatuak
- 42 Atzera begira: Urdulizko bendeja saltzaileak
- 43 Zozketak

hiruka

HIRUKA kooperatiba sozietatea

Helbidea: Martikoena, 16, 2.a · 48992 GETXO

e-posta: hiruka@hiruka.eus

Telefona: 944 911 337

Publizitatea: Amaia Legarreta

Erredakzioa: Izaro Garcia, Iker Rincon Moreno, Hodei Torres eta Ander Zarraga

Diseinua eta maketazioa: Artefakto Estudio

Kudeaketa eta administrazioa: Ziortza Merino

Zenbaki honetako kolaboratzaileak: Iratxe Marta, Uxune Iriondo, Josu Doncel, Juan Luis Mugertza, Abdel Djalil Sahed eta Arantza Gutierrez.

Filmazioa eta Inprimategia: Gertu Inprimategia

Lege-gordailua: BI-2022-2014

ISSN: 2386-98-95

Ale-kopurua: 5.000

CC-BY-SA

HIRUKAK ez du zertan bat etorri aldizkari honetan parte hartzen duten kolaboratzaileek adierazitako iritziakaz.

Erakunde laguntzaileak

foru aldundia
diputación foral

Aldizkari honek Bizkaiko Foru Aldundiaren laguntza jaso du.

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

Kultura eta Hizkuntza Politika
Sailak (Hizkuntza Politikarako
Sailburuordetzak) diruz lagundua.

Izan bidelagun feminista

UXUNE IRIONDO URBISTAZU Bilgune Feminista

Begiak itxi eta irudikatu Euskal Herria Bilgune Feministarik gabe. Algortara etorrira, pentsatu une batez aspalditik, txiri-txiri, orduak eta orduak, gauzak antolatu, gogoetak egin, euskara, askotariko feminismoak, zaintza-sistema zelan irauli, denon bizitzak erdigunera zelan ekarri, antiarrazismoa, antifaxismoa, antikapitalismoa, autodefentsa eta erasoen kudeaketa, lurraren defentsa uztartuz, beste eragile batzuekin dinamikak, mobilizazioak, aliantzak, jaiak, txosnak, jardunaldiak, kale-jarduerak bideratzen gorputza jartzen dugunongan. Gurari Etxea ireki arte urte luzez borrokatu eta ireki eta oraindik hor tinko eusteko prest gaudenongan.

Erabateko eskuzabaltasunez entzuteko eta erantzuteko prest aurkitzen gaituzue beti. Hori guztia egiteko, ordea, giharra, egitura nazionala, xumea bada ere, behar dugu, pil-pilean dauden gaiak ondo jorratzeko, eta etsipenari atea elkarrekin ixtea errazagoa delako.

Hartara, gure jarduna aurrerantzean ere egingarria eta iraunkorra izango bada, bidelagunak behar ditugu gurekin besoz besoz, gutxi-asko, aritzeko edota hilero/urtero diru-ekarpenen bat, txiki-handia, eginez Bilgune Feminista sostengatzeko. Ez da plan txarra, ezta?

Gu gara

IRATXE MARTA AEK-ko irakaslea

Gu gara euskararen bizi iraupenean egon garenok; zoritxarrez, ez baita berez bizirik iraun duen hizkuntza. Gu gara, belaunaldiz belaunaldi, bere aldeko lan isil eta tinkoa egin dugunok: gau eskoletan eta euskaltegietan, ikastoletan, familian, lagunartean... Baina ezin dugu geure burua zoriondu eta kito esan: euskarak bizi nahi badu, erakundeek eta gizarteak elkarrekin jardun behar dute. Euskaldunok gara gure ahalegin emozional eta ekonomikoari esker hizkuntzari eutsi diogunok, baina erakundeen ardura ezin da bigarren mailan geratu. Haiek dira euskararen aldeko mezu xumeak zabaltzen dituztenak, baina ez da nahikoa; ekintzak behar ditugu. Erakundeek baliabideak, neurriak eta politika sendoak jarri behar dituzte, euskarak eguneroko bizitzan benetako lekua izan dezan. Herritarrok gara, berriz, hizkuntza erabiltzen eta zaintzen jarraitu behar dugunok, harrotasunez eta konpromiso. Guztion artean soilik lortuko dugu euskarak ez dezan soilik iraun, baizik eta bizi eta hazi, etorkizuneko belaunaldien hizkuntza ere izaten jarrai dezan. Horregatik, gu gara eta izango gara datorren udaberrian kaleak, herriak, hiriak beteko ditugunok karraderan, atxixika, galapan, lasterka, Korrika.

Puntua eta kontrapuntua **Adin txikikoen aurkako biolentzia**

Mina eta ikara

«Amaren kontra jarri
behar dut alaba».
«Aita oso gaiztoa da,
hobe atzean laga...».
Etxe barruan dena
min eta ikara.
Zein pizti basatitan
bihurtzen ari gara?
Fikzioa ematen du
baina erreala da.

**ITXASO
PAYA
RUIZ**
Algorta

Fikziotik gutxi du,
Itxaso, laguna,
gero eta gehiago
zabaltu zaiguna.
Non kokatu nahi dugu
ba, etorkizuna?
Ez al dugu hezkuntzan
honen erantzuna?
Egin dezagun, bada,
eskutan duguna.

**MIKEL
ARRATE
ZELAIA**
Berango

Isabel Bergaretxe *Kape* Getxo Rugby Taldea

«Bizitzarako hainbat ikasgai eman dizkit errugbiak»

Getxo Rugby Taldeak 50 urte bete ditu aurten. Ibilbide hori hainbat pertsonen ekarpenari esker egin da, besteak beste, Isabel Bergaretxe bezalako jendeari esker.

TESTUA: ANDER ZARRAGA • ARGAZKIA: HODEI TORRES ▶

Emakumezkoen taldearen sorreran egon ez zen arren, Bergaretxek 14 urte zituenean sartu zen Getxo Rugby Taldean. «Nire gelako neska bat jokatzeko hasi zen, bere neba ere bazegoelako, eta, neska txikien talde bat egin gura zutela esan zigutenean, animatu egin nintzen», gogoratu du algortarrak. Hurrengo urtean etenaldia egin bazuen ere, laster itzuli zen taldera, eta ordutik 27 urte eman ditu errugbiari lotuta, jokalaria eta entrenatzaile gisa zein zuzendaritza-taldean. Euskadiko eta Espainiako selekzioetan ere jokatu du, eta, orain, entrenatzaile-lanak egiten ditu. «Errugbia nire bizimodua da; hasieratik asko gustatu zitzaidan eta, nahiko inplikaturik naizenez, zerbaitekin jartzen naizenean dena ematen dut», azaldu du.

Urte horietan guztietan errugbia asko aldatu dela azpimarratu du: «Zentzu askotan eman dira aldaketak, jolas-arauak ez baitira lehen genituen berdinak, ez materiala ezta zelaia ere. Nesken errugbia ere izugarri hobetu da, ni hasi nintzenean, lau talde besterik ez geunden Euskadin, baina pixkanaka talde gehiago joan dira sortzen eta kategoria berriak eratu dituzte». Gainera, emakumezkoen errugbiaren inguruan zeuden aurreiritziak ere desagertzen joan direla aipatu du: «Lehen, gauza oso arraroa zen neskek errugbian jokatzeko, baina, orain, klub gehienek talde femenino bat daukate; gizartea ere aldatu egin da».

Azkenean, Bergaretxek etxean baino ordu gehiago egin ditu Fadurako zelaian. «Niri errugbiak dena eman dit: hemen ordu asko pasatzen genituenek, egungo kuadrilla bertan ezagutu nuen; bidaiatzeko aukera eta bizitzarako hainbat ikasgai ere eman dizkit errugbiak, hala nola sufritzen ikastea eta gauzak lortzeko borrokatu beharra dagoela, bai zelaian, bai zelaitik kanpo ere, neska moduan asko borrokatu behar izan baitugu». Errugbian familia ere aurkitu du Bergaretxek, bikotekidea ere zelaian ezagutu baitzuen. ◀

**Gure umeak
behar bezala
babestuta
daude?**

Orain arte, umeen eta nerabeen aurkako indarkeriak eta sexu-erasoek erantzun apala izan dute gizartean. Adin txikikoen kasuetan, nolabaiteko deserosotasuna eta sinesgarritasun falta sumatzen zen; etxeko kontuak ziren. Baina, orain, badirudi pixkanaka gauzak aldatzen ari direla, legedia indartzen eta gizartean kontzientzia pizten ari baita.

TESTUAK: **ANDER ZARRAGA** • ARGAZKIAK: **HODEI TORRES** ►

Umeen eta nerabeen aurkako indarkeria eta sexu-abusuen kasu gehienak etxean gertatzen dira, familieren barruan, eta, horregatik, kasu asko eta asko ez dira azaleratzen, edo beranduegi denean izaten dugu horien berri. Hori bera gertatu zitzaion Eva Yasmini, joan den maiatzaren 30ean bere aitak hil zuen 13 urteko gazteari. Biolentzia matxistaren alderik gordinena eta ankerrena izan zen: biolentzia bikarioa.

Indarkeria mota horretan, aitak seme-alabak tresna gisa erabiltzen ditu bikotekideari edo bikotekide ohiari min egiteko eta menpean izateko. Guztira, 2003tik, 13 adingabe hil dituzte gizonezkoek Euskal Herrian indarkeria bikarioa erabiliz.

Indarkeria mota honek hainbat aurpegi izan ditzake, eta ez da beti hain agerikoa: adibidez, biolentzia bikarioa ekonomikoa ere izan daiteke, pentsioen ez-ordainketen ondorioz edo familia-erregimena ez betetzeagatik edo une horiek baliatzeagatik ama iraintzeko, mehatxatzeko eta umiliatzeko.

Biolentzia bikarioa genero indarkeriaren testuinguruan kokatzen den indarkeria konkretu bat da, baina adin txikikoen aurkako biolentzia beste hainbat testuingurutan ematen da, eta azken urteotako joera kezkagarria da: 2020koak diren azken datuen arabera, Ertzaintzak familia barruan indarkeriaren biktima izan ziren adin txikikoen 664 kasu identifikatu zituen; 2016an baino % 68,9 gehiago.

Testuinguru horretan, sexu-indarkeriari lotutako kasuek ere leku nabarmena dute; izan ere, bost adingabetik batek pairatu ditu horrelako egoerak. Aurten, daborduko Osasun Sailak jakinarazi du 108 neska edo adin txikiko emakume artatu dituela sexu-indarkeriari lotutako kasuengatik –23k 6 urte edo gutxiago zituen; 42, 7 eta 14 urte artekoak ziren; eta 43, 15 eta 18 artean zeuden–. Halaber, 2011tik 333 adin txikiko artatu dituzte horrelako kasuengatik; 63 kasu konfirmatuak dira. Desparekotasuna ere izugarria da, kasuen % 80 inguru neska-

toak baitira. Hala ere, datu errealak ezagutzea ez da erraza, erakundeek azpimarratzen baitute gertakari asko salatu gabe geratzen direla.

EUROPA IKASTETXEAREN KASUA. Eskualdeko horrelako biolentzia moten azken adibidea iaz jazo zen, Getxoko Europa Ikastetxean lau urteko lau neskatoen familiek irakasle laguntzaile bat sexu-abusuengatik salatu zutenean. Epaileak behin-behinean artxibatu zuen kasua, nahiz eta gurasoek froga nahikoa zegoela eta prozesu judizialean hainbat irregulartasun eman zirela salatu zuten.

«Haurren aurkako edozein indarkeria kasu dagoenean, Euskal Herrian gizartearen erantzuna ez da izan beharko litzatekeena; ez da beste kasu batzuetan bezain sendoa. Mugimendu Feministak ere ez du ikusten beraien gauza bat bezala», hausnartu du Oihane Artetxek, EHuko ikerlariak eta irakasleak. Berarentzat harrigarria izan zen Getxoko ikastetxe horrek gizartearen hain iskanbila gutxi sortu izana: «Algortan egin zituzten kontzentrazioetan oso jende gutxi egon zen, eta iker-tuaren herrian, Sopelan, Itaiak bakarrik jarri zituen pankarta batzuk. Hain gauza larria izanik, jendearen erantzuna oso xumea izan zela iruditu zitzaidan».

Era berean, erakundeek aldetik emandako erantzuna ere «izugarritzko indarkeria instituzionala» bezala deskribatu du berak. Azpimarratu duenez, «abusuak eta bortxaketak egon zirela frogatu zen arren, epaileak kasua artxibatu egin zuen, eta are larriagoa dena, bera ikertzen ari ziren bitartean, umeekin lanean jarraitzen utzi zion».

Anonimatua mantendu gura izan zuen biktimetako aita batek egoeraren berri eman zion HIRUKARI. Berak epailearen lana salatu zuen, besteak beste, ez baitzituen irakasleren sarrera- eta irteera-erregistroak eskatu, «akusatua umeakaz bakarrik egon ote zen baieztatu zezakeena», ez zielako umeak artatu zituzten pediatrik deklaratzeko aukerarik eman, ezta susmagarriaren gailu elektronikoak konfiskatzeko agindurik eman ere. Are gehiago, abusuak salatu zituen neskatoetako baten deklarazioa ez zuten aintzat hartu, autismoaren espektroko nahasmena duela-eta, amari ez baitzitoten alabari laguntzen utzi, «legeak hala aitortu arren».

Kasu isolatu bat dirudi, baina Artetxek ohartarazi du Europa Ikastetxekoa ez dela salbuespena, salaketa gehienak sistematiko-ki artxibatu egiten baitira: «Ebidentzia nahikoa egon arren, ezin direla frogatu esaten dute». Datuak behin betikoak ez izan arren, arazo honen aurrean sistemaren erantzuna zalantzan jartzen duten zenbakiak kontuan hartzeko modukoak dira: umeen abu-

«Aitarekin zaintza partekatua inposatuta dugu, eta alabak aitarekin joan behar duenean, ikastolan mahai azpian ezkutatzen da negarrez, jo egiten diolako. Hala ere, behartzen dute joatera, irakasleek besotik tira egingez»

DURANGOKO EMAKUME BAT

«Badira pertsona batzuk uste dutenak abusu sexuala gertatzen denean hasten eta amaitzen dela mina. Egia ez dago hortik hurbil ere. Abusuak zure barruan bizitzen jarraitzen du betiko, eta ondorio suntsitzaileetan bihurtuz aldatzen doa bizitzan zehar. Zer eskatzen dugu biktimok? Gutxienez, sendatuko gaituen justizia bat, entzunak eta sinistruak izatea, eta haiek seinalatuak izatea. Gutxieneko hori merezi dugu: justizia, justizia soziala gutxienez»

SOPELAKO EMAKUME BAT

«Nire semeak buruko ileak kentzen ditu familia topagunera sartu behar duen bakoitzean, ez du aitarekin joan nahi abusuak jasan izan zituelako»

BASOURIKO EMAKUME BAT
OIHANE ARTETXEK BERE
IKERKETARAKO BILDUTAKO
TESTIGANTZAK

Europa Ikastetxean jazotako sexu-erasoak salatzeko,

suen berri ematen duten ikastetxeen % 15ek baino ez diete agintariei jakinarazten, eta lege-sisteman sartzen diren adin txikikoen sexu-indarkeriako kasuen % 70 inguru ez dira inoiz ahozko epaiketara heltzen. Hori adierazten du Eusko Jaurlaritzak argitaratutako *Haurren eta Nerabeen aurkako indarkeriaren aurkako euskal estrategia 2022-2025* txostenak.

ERRONKA INSTITUZIONALA. 2021eko Haurrak eta Nerabeak Indarkeriaren aurka babesteko Lege Organikoak, LOPIVIk, inflexio puntu bat adierazi zuen, umeak eta nerabeak indarkeria matxistaren biktima zuzen gisa aitortu baitzituen lehen aldiz. Adibidez, horri esker, haurrei babes sozial osorako eta arreta espezializaturako eskubidea aitortzen zaie, eta aurretik zegoen legediaren arabera, ama batek genero-indarkeria salatzen bazuen ere, aitzak seme-alabak bisitatzeko eskubidea zuen, baina LOPIVIk aukera ematen die epaileei bisita-erregimena eteteko, aitzak biolentzia salaketaren bat baldin badu. Dena den, EAEko Auzitegi Nagusiak berak aitortu du kasuen % 14an bakarrik betetzen dela arau hori.

LOPIVI onartu ostean, EAE izan zen babesteko bere estrategia propioa sortu zuen

elkarretaratzea. HODEI TORRES

Oihane Artetxe EHuko ikerlaria eta irakaslea izateaz gain, indarkeria matxistaren biktima ere izan da. HODEI TORRES

lehen autonomia-erkidegoa. Hala, 2023ko Erakunde III. Akordioak aitortza esplizitua egiten dio biolentzia bikarioari, eta administrazioen arteko koordinazioa indartzeko helburua du, arrisku-egoeran dauden adingabeak hobeto babesteko. Ildo berean, Espainiako Gobernuak indarkeria bikarioa Zigor Kodean delitu espezifiko gisa ezartzeko aurreproiektua ere onartu zuen irailean. Lege hori aurrerapauso bat izango litzateke emakumeen eta adingabeen babeserako, hainbat neurri aurreikusten baititu, batez ere, gurasoen banaketa-prozesuetan; adibidez, zaintza erabakitzeo auzibideetan seme-alaba adingabeak derrigor entzuteko betebeharra, eta bisita erregimenak hobetzeko neurriak aurreikusten ditu.

Ildo berean, guraso-alienazioaren sindrome faltsua edo antzekoak erabiltzea ere zigortuko luke legeak. Emakumeak aitaren aurka seme-alabak manipulatzeko dituela dioten sindrome hau umeak amengandik banatzeko erabili da sarritan, baina funtsik ez duela frogatutzat eman dute hainbat adituk, baita Nazio Batuen Erakundeak berak ere.

Hala ere, Artetxeren ustez, kontua da gizartea ez dagoela oraindik arazo honen inguruan behar bezala sentsibilizatuta, «hurbile-

Bidaure

Sistemaren gabeziak betetzeko, Bidaure elkarteak sortu zuten Oihane Artetxek eta bera bezalako hainbat profesionalak, gurasok eta biktima ohik. Beraien hasierako helburua Europa Ikastetxeko kasua salatu zuten familiei laguntza ematea izan zen, ikusi zutelako gizartearen eta erakundeen aldetik ez zutela babes nahikorik jasotzen. «Amak oso galduta egoten dira kasu hauetan, ez dakite norengana joan. Suposatzen da erakundeek lana babes ematea dela, baina ez dute beraien lana egiten, are gehiago, birbiktimizatu egiten dituzte», salatu du Artetxek.

tik gertatzen ez bazaigu, ematen du ez dela existitzen». Dioenez, «gizarte adultozentrista» batean bizi garenez, familia eredu tradizionala gailentzen da, eta horrek eragin handia dauka oraindik gizartean.

Era berean, ohartarazi du ikastetxe askotako langileek ez dakitela nola jardun horrelako kasuen aurrean, eta Poliziaren jardunean oraindik hainbat hutsune daudela alor horretan. «Aztertu ditudan kasuen artean, batek kontatu zidan Poliziarengana jo zuela eta artatu zion agenteak galdetu ziola ea ziur zegoen salaketa jarri nahi zuen, horrek familia suntsituko zuela, eta hobe zuela pentsatzen bazuen, eta beste egun batean bueltatzea». Gizartearen erantzuna apala izan arren, bere ustez gauzak gutxika-gutxika aldatzen ari dira, eta etxeko eremu pribatuan gertatzen zen indarkeria hau gero eta gehiago ari da salatzen. Hala ere, oraindino zeregin asko dagoela azpimarratu du Artetxek, besteak beste, umeak erdigunean jartzea eta beraien beharren arabera tresnak sortzea: «Instituzioen aldetik ematen den indarkeria hori, ekintzagatik edo omisioagatik ematen dena aldatzeko, lehenengo gizarte moduan ere aldatu behar dugu, eta babesak eman behar diegu ume horiei». ◀

Getxo Azken jaiak

San Martin jaiak

Hezetasuna auzoan

Azaroaren 7tik 9ra bitarteko aste-akabuan ospatuko dituzte Hezetasuna auzoko San Martin jaiak. Hori dela eta, Arene kalea itxita egongo da azaroaren 4tik 11ra bitartean.

Hezetasuna auzoak indarberritutako jaiak dakartza azaroko bigarren aste-akaburako! Egitarauak beritasun garrantzitsuak ditu, Gertxoko jaien denboraldiari amaiera biribila emateko.

Barikuan giroa paregabea izango bada ere, zapatua egun bereziena izango da; izan ere, nobedade gehienak bigarren egun honetarako antolatuta daude. Goizean, etxeko txikienek maskara propioa sortu ahal izango dute, Getxo Antiarrastak antolatutako tailerrean. Bazkalostean, bingo musikatua izango da karpan eta, 17:30ean, Sakatu elektro-txarangkak girotuko du ingurua. Gainera, jarraian, ikastolara hurbiltzen direnek txotxongiloen ikuskizun batez gozatu ahal izango dute.

Domekan beste hainbat ekintza berri burutuko dira; besteak beste, arrastian nagusientzako Humberto Luis mariatxiaren izango da, baita haienezako lunch berezia ere.

Gainera, inoiz baino jai inklusiboagoak izango dira aurtengoak: zenbait kontzertu eta ekitalditan, gorpildun aulkientzako leku bereziak eta zeinu hizkuntzaren interpretea egongo dira. Festan murgiltzeko prest? ◀

Egitaraua

Azaroak 7, barikua

- 17:00** Jaien hasiera eta San Nikolas Ikastolako Trikiti eta Pandero ikasleen kalejira, Areneazpitik.
- 18:00-20:30** Gazteentzako disko-festa, Arenen.
- 18:15** Buruhandiak eta txistulariak, Iturgitxiko parketik.
- 19:00** Txapela jaurtiketa txapelketa, Arenen.
- 19:00** Karaokea, Gurea tabernan.
- 20:00-23:00** Alkohola eta beste droga batzuen inguruko informazio zerbitzua, Arenen.
- 23:00** Kontzertua: Bidean Erromeria, karpan.
- 23:00-02:30** Puntu morea, Arenen.

Azaroak 8, zapatua

- 10:00** Diana eta kalejira txistulariekin.
- 11:00** Igel-toka eta tiragoma txapelketa, ikastolan.
- 11:00** Puzgarriak, Arenen.
- 11:00** Umeentzako maskara tailerra, ikastolan.
- 11:00** Marrazki lehiaketa, ikastolan.
- 12:00** Txopolis fanfarrea, auzotik.
- 14:30** Herri bazkaria. Tikitak Gurea eta Mabe tabernetan, karpan.
- 16:30** Bingo musikatua, karpan.
- 17:00** XXXIII. Aurrekularen txapelketa, ikastolan.
- 17:00** Umeentzako futbola, Arenen.
- 17:30** Sakatu elektro-txaranga, Arenen.

- 18:00** *Arets Pirata*, txotxongiloen ikuskizuna, ikastolan.
- 18:00** Zumba Rosigaz, karpan.
- 19:00** Karaokea, Gurea tabernan.
- 19:30** Dantza plaza, ikastolan.
- 19:30** Txorizo-jana, karpan.
- 20:15** XXXIV. Fandango eta Arin-arin Txapelketa, ikastolan.
- 22:30** Kontzertuak: Mairi eta Parabellum, karpan.

Azaroak 9, domeka

- 10:00** Diana eta kalejira txistulariakaz.
- 10:00** LV. Villamonteko Krosa.
- 10:00-12:00** Lapiko txapelketarako izen ematea, txosnan.
- 10:30** Azoka, karpan.
- 12:00** Triki-kantu poteoa, auzotik.
- 12:30** Euskal dantzak, ikastolan.
- 14:00** Agurra dantza taldearen oroigarri-banaketa, ikastolan.
- 17:30** Lapikoen sari-banaketa, karpan.
- 17:30** Karate erakustaldia, ikastolan.
- 18:00** Marrazki lehiaketaren sari-banaketa, ikastolan.
- 18:00** Mariatxi Humberto Luis, karpan.
- 18:00** Nagusientzako lunch-a, karpan.
- 19:30** Txokolate-edana, karpan.
- 20:00** Jaien amaiera, karpan.

SAN
NIKOLAS
IKASTOLA

Erdi
gunean
ZU

sanikolas.eus

Leioa Udalerriaren 500. urteurrena

Bostehun urteko historia ospatzeko bidean

Leioaztarrek daborduko hasi dute 500. urteurrenaren atzerako kontaketa, Iraganeko begiradak. Atzerako kontaketa izeneko ikuskizunaren bitartez.

Urriaren 31n, Bidebarriko Bulebarrean, adin guztietako ehunka herritar bildu ziren ekitaldi berezi batez goatzeko: antzerkia, dantza, musika, herritarren testigantzak eta Kataluniako Correfoc-en su ikusgarria uztartu zituen emanaldiak.

Ekitaldian herriko hainbat elkarte eta auzokidek parte hartu zuten. Oholtzan, besteak beste, Lamiako Maskarada, San Juan Bautista Abesbatza eta herriko artista ugari aritu ziren. Horiez gain, urteurrenaren sinbolo bihurtu diren Optiko Ibiltariak fikziozko pertsonaiak ere bertan izan ziren, iragan, orain eta etorkizuneko begiraden arteko lotura irudikatuz. Pertsonaia hauek urtean zehar antolatutako ekintza gehienetan izango dira, herritarren lagun.

Iban Rodriguez Etxebarría alkatearen esanetan, «500 urteen historia luzea egiten da, eta Leioak harrotzeko moduko sustraiak ditu». Ikuskizunaren amaieran, Leioako 500. urteurrenerako atzerako kontaketa ofizialki aktibatu zuten. Erlojua Bulebarrean egongo da jarrita, 2026ko urriaren 31ra arte, urteurrenaren egun ofiziala iritsi arte, hain zuzen.

Bestalde, urriaren 30ean, Leioaren 499. urteurrena ospatzeko bezperan, Udalak erakun-

Atzera kontaketa 2026ko urriaren 31ra arte egongo da aktibatuta. © LEIOAKO UDALA

«500 urteen historia luzea egiten da, eta Leioak harrotzeko moduko sustraiak ditu»

IBAN RODRIGUEZ ETXEBARRIA
LEIOAKO ALKATEA

de biren lana aitortu zuen: Vicrila eta Fidias. Leioako alkateak azaldu zuenez, omenaldi horregaz, «udalerriaren ongizatea eta kohe-sioa posible egiten dituzten ekarpen anitzak» nabarmendu gura izan dituzte. Era berean, komunitatea industriaren eta gizarte-erakun-deen arteko lanaren emaitza dela esan zuen, helburua ongizate kolektiboa izanik.

Vicrila, 135 urteko enpresa, Leioan ezarri zen lehen industria handia izan zen, eta gaur egun ere erreferente da. Fidias Elkartek, bestalde, 15 urte daramatza egoera zaurgarrian dauden haurrei laguntza eta babesa eskaintzen herrian. ◀

KONFIANTZAZKOA ETA HURBILA

- 0-16 adin tartea.
- Euskara eta euskal kultura onarri.
- Ingelesa Haur Hezkuntzatik.
- Guraso kooperatiba.
- Herritarra eta eraldatzailea.
- Autobus zerbitzua 2 urtetatik aurrera.
- Bertako janaria, ikastolan sukaldatua.
- Proiektu berritzaileak: Konfiantzaren pedagogia, EKI, KiVa...
- Irakasleen etengabeko prestakuntza eta inplikazioa.

Erandio Osasuna**Kontsultategiko zerbitzua indartuko dutela iragarri dute**

© OSAKIDETZA

Urritik, Uribeko ESIko Erandiogoikoko kontsultategiak Familia Medikuntza-ko beste profesional bat duela iragarri du Osakidetzak. Profesional berria mediku batek eta bi erizainek osatzen duten Lehen Mailako Arretako egungo lantaldeari batu zaio. Izan ere, langile kopurua indartzeaz gain, Osakidetzak, Erandioko Udalagaz lankidetzan, kontsultategia handitzeko eta hobetzeko obrak egin dituela ere azaldu du. Esku-hartze horri esker, kontsulta bi gehiago eta gune berrituak dituzte orain, arreta ero-soagoa eta eskuragarriago emateko.

Jarduera horiekaz, Eusko Jaurlaritzako Osasun Sailak eta Osakidetzak zerbitzua udalerriaren beharrizan demografikoetara egokitu gura izan dute, zehazki, kontsultategia dagoen eremura, azken urteotan bertako biztanleria hazi egin baita nabarmen.

Lanpostu berria betetzen ari den familia medikuak eta erizainetako batek astelehene-tik barikura, goizez, eskaintzen dute arreta, eta Erandiogoikoko eta Lezamako kontsultategien artean banatuko dute lanaldia. ◀

Erandio Konpondu Aparkalekua koordinakundea**Aparkatzeko arazoei irtenbideak bilatzeko taldea osatu dute**

Altzagako eta Astrabuduko ehun bizilagunek baino gehiagok Erandioko Udalari behin betiko konponbidea eskatzen dion auzo-mugimendua osatu dute.

Erandioko auzo jendetsuene-tako ehun bat bizilagunek Konpondu Aparkalekua izene-ko koordinakunde berria osatu dute, Altzagan eta Astrabuduan egindako bileren ondorioz. Azpimarratu dutenez, taldea helburu argi batez jaio da: udalerriaren dagoen aparkalekuaren arazoari behin betiko irtenbidea ematea eskatzea Udalari, «herriaren arazo nagusia» dela uste baitute.

Sustatzaileek Udalaren «utzi-keria eta planifikazio falta» salatu dute, eta TAOren aldeko apustua «txiste txarra» dela esan dute. Gaineratu dutenez, arazoak txarrera egingo du, orain arte ahalbidetutako 1.500 aparkaleku-plaza behin-behinekoak baitira, orube horietan etorkizunean eraikinak aurreikusten baitira. «Mobilizatzea eta kalera ateratzea besterik ez zai-gu geratzen», diote. Hala, auzoetan egindako bileretan adostutako lehen ekintzen artean, koordinakundeak sinadura-bilketa bat iragarri du, Cables y Alambres lantegi zaharrean eta Axpe-Udondon egin-

© KONPONDU APARKALEKUA

go dituzten hirigintza-proiektuen inguruan herri-kontsulta bat egi-teko aukera emango duen mozioa aurkezteko. Auzotarrek diru hori «auzoetako defizitak estaltzeko erabiltzea» eskatzen dute. Gainera, manifestazio handi batean amaituko diren protestak aurreikusi dituzte.

Azkenik, EAJ-PSE koalizioako udal-gobernuari egotzi diote erantzukizuna, «urteetako gelditasuna eta promesa hutsak» egotzita: «Lege-gintzaldi asko daramatzate konponbideak agintzen, baina ez dira gai izan arazo larri hori konpontzeko, edo ez dute nahi izan». ◀

GetxoGasol

Urteko 365 egunetan gaude zabalik

- Garbiketa gunea
- Denda eta okindegia
- GnG tailerra
- Solaguren Jatetxea

☎ 944 301 500

📍 Getxo eta Berango artean

GetxoGason Euskararekin bat!

ELIAS DE LA TORRE

TEILATUEN KONPONKETA

- Teilatu, terraza eta estalkien konponketa.
- Itoginak aurkitzen eta konpontzen adituak.
- Mantentze prebentiboa: teilatuak eta ubideak garbitzea

MARGOLANAK

- Fatxadak eta barnealdeak.
- Apaingarri artistikoak.
- Bernizatua zuraren aurkako eta sitsaren aurkako tratamendua.

676 573 353

📷 @Pint.elias
📱 Pintelias

Sopela Etxebizitza arazoa

Sopelako Udalak alokairu publikoen alde egin gura du

Urriaren hasieran, Sopelako Udalak konpromiso formal bat ezarri zuen Etxebizitza Saila eta Alokabidegaz lankidetzan aritzeko. Hitzarmen baten bidez, etxebizitza hutsak mobilizatu gura dituzte.

Sopelako herritarrei alokairu publiko etxebizitza duina eta egokia eskuratzeko bide horretan, Udalak hainbat konpromiso hartu behar izango ditu hemendik aurrera: jenderik gabeko etxebizitzak onartzeko prozedurak hasi, etxe hutsen jabeakaz harremanetan jarri edo etxebizitza-eskatzaileri horiek eskuratzeko baldintzei zein esleipen-sistemei buruz informatu, besteak beste.

Daborduko aipatutakoagaz batera, Udalak urtero informazio kanpaina bat egin beharko du Alokabidek etxebizitza hutsak mobilizatzeko dituen programa bie buruzko informazioa emateko: Bizigune eta ASAP (Alokairu segurua arrazoizko prezioan). Hau guztia udal-komunikabideen bitartez egitea espero dute; hots, webgunea zein sare sozialen bitartez helaraziko zaie herritarrei prozedura berri horren datu guztiak.

Mikel Tapia Sopelako Udaleko Hirigintza zinegotziaren arabera, Sopelan dagoen etxebizitzaren arazoa «larria» da. Hori dela eta, «beharrezkoa da esku-hartze publiko ausarta, hutsik edo jenderik gabe dauden etxebizi-

Sopelako erdigunea. © SOPELAKO UDALA

«Beharrezkoa da esku-hartze publiko ausarta, hutsik dauden etxebizitza horiek benetan behar dituzten pertsonen eskura jarri ahal izateko»

MIKEL TAPIA
SOPELAKO HIRIGINTZA
ZINEGOTZIA

tza horiek benetan behar dituzten pertsonen eskura jarri ahal izateko».

Izan ere, Etxebizitzaren Euskal Behatokiaren azken txostenaren arabera, azken bost urteetan salerosketa prezioa KPI baino 3 puntu handiagoa izan da. Halaber, aurretiazko diagnostikoaren arabera, Sopelan erroldatu gabeko 883 pertsonen etxebizitzak daude. Hori guztia dela eta, Sopelak etxebizitzaren merkatuan eremu tentsionatu izendatzeko baldintzak betetzen ditu. ◀

ESKANEATU
QR KODEA
ETA BETE
GALDETEGIA

Zatoz gure ikastola ezagutzera

94 676 02 66 | info@anderdeuna.eus

Berango Urteroko hitzordua**Sei Herriren XL. Ibilaldi Neurtua egingo dute azaroaren 16an**

© SEI HERRI

Urtero legez, Sei Herri Kultur Elkar-teak ibilaldi neurtuaren beste edizio bat egingo du, azaroaren 16an, domekan. Aurtengoa XL.a izango da, eta parte hartzeko ibilbide bi prestatu dituzte: 16 kilometrokoa nagusientzat eta 8 kilometrokoa txikientzat. Izen-ematea ibilaldiaren egun berean egin beharko da, Sei Herri tabernan bertan. Nagusiek 08:15ean egin beharko dute, eta txikiek 09:00etan. Ibilaldia, aldiz, 09:00etan hasiko da nagusientzat eta 09:30ean txikientzat, parte-hartzaileen izenak esaterakoan.

EGITARAU ZABALA. Ibilaldiaz gain, egun osoko egitaraua prestatu dute. Umeentzako jarduerak 13:00etan hasiko dira, frontoi parean egingo duten sormen tailer batez. Ondoren, 14:00etan, bazkaria izango dute (3 euro/tiketeta), eta 15:00etan animaziozko filma eskainiko dute Berangoeta Kultur Etxean. Helduentzat, berriz, 13:00etan poteo girotua egingo dute, eta 15:00etan izango da bazkaria (15 euro/tiketeta). Egunari amaiera emateko, sari banaketa izango da, 18:00etan. ◀

Berango Berango-Merana herri-ikastetxea**Eskolako jolastokia birnaturalizatzeko prozesua, martxan**

Prozesu parte-hartzailearen baitan, herritarren iritziak eta proposamenak jasotzen ari dira. Lehenengo urratsa urriaren 17an egin zuten, eta arrakastatsutzat jo dute.

Festa giroan ospatu zuten Berango-Merana herri-ikastetxeko jolastokia diseinatze-ko prozesu parte-hartzailea, urriaren 17an. Horretan, familiek eta irakasleek gogotsu parte hartu zuten, eta espektatibak guztiz gainditu ziren, komunitatearen inplikazioa oso nabarmena izan baitzen.

Egun horretarako antolatutako festa-azokan, iritzi eta ekarpen ugari jaso zituzten horretarako prestatutako gunetan. Eskolako arduradunek azaldu dutenez, gunerik arrakastatsuenak Elementuen eta Detektibe gunek izan ziren. Lehenengoan, parte-hartzaileek hainbat proposamenen artean –hala nola urmaela, gordelekuak, aldapak, tirolina, zumitzez egindako tunela, bizikleten aparkalekua, eta abar– bozkatzeko aukera izan zuten. Bestalde, Detektibe gunean, ikasleek eskolako jolastokiko irisgarritasun-oztopoak ikertzeko aukera izan zuten: gurpildun aulkian edo begiak estalita ibilbide ezberdinak eginez, eta bertan sumatutako oztopoak identifikatuz.

© BERANGO MERANA IKASTETXEA

Datozen asteetan, jasotako iritzi, ideia, zalantza eta kezak guztiak laburbildu eta komunitateari jakinaraziko dizkiote, aurreikuspenen arabera, abendurako.

Ikastetxeko kideek azaldu dutenez, helburua ez da soilik jolastokia bera berritzea, «udalerrirantzako azpiegitura berde» bat sortzea baizik. Proiektuaren bidez, eskolako jolastokia herriaren ikuspegi integral baten barruan ulertu gura dute, ekosistema naturalak integratuz eta hezkuntza, ekologia eta komunitatearen arteko loturak indartuz. ◀

RPS 65/17

ARANTZA ETXEBARRIA

Hortz-Klinika

Odontologia orokorra
Ortodontzia

Periodontzia
PADI

Bidebarri 27, behea eskuina · ALGORTA

944 307 696

**MARVICTORIA
PROYECTOS**

BERRIKUNTZAK ETA ERAIKUNTZA

Sukaldeak • Komunak • Etxebizitzak • Teilatuak
Igeltserotza lanak • Margolanak • Elektrizitatea

QR-a eskaneatu WEB Orrialdea bisitatu

✔ Aurrekontua konpromesurik gabe

623 323 391

WhatsApp

Gorliz Etxebizitza

Gorliz gune tentsionatu izendatzeko prozedura abiatu du Udalak

Izendapena lortuz gero, Udalak eskumen gehiago izango luke etxebizitzaren merkatuari dagokionez neurriak hartzeko eta diru-laguntzak eskuratzeko.

Joa den maiatzaren 25ean, Eusko Jaurlaritzako Lurralde Plangintza, Etxebizitza eta Garraio Sailak EAEko eremu tentsionatuei buruzko txosten bat argitaratu zuen, eta Gorliz, dituen ezaugarriengatik, izendapen hori eskuratu dezaketen udalerrien artean kokatu zuen. Etxebizitza eskubidearen aldeko 12/2023 Legeak, udalerri bat eremu tentsionatu izendatzeko bete behar diren irizpideak ezartzen ditu, eta horietako bat gutxienez betetzea nahikoa dela dio.

Gorliz kasuan, agerikoa da etxebizitza eskuratzeko arazoa; izan ere, azken bost urteetan, etxebizitzaren salerosketa-prezioak izan duen igoera, altuenen artean kokatzen baita, % 23,6ko hazkundeagaz. Hori dela eta, Gorliz bere osotasunean tenkatutako eremu izendatu daitekeen udalerrietako bat dela jakinarazi du Udalak.

PROZEDURA. Orain, eremu tentsionatu izendatzeko, zenbait fase dituen prozedura bati jarraitu behar

zaiola azaldu dute Udaleko iturriek. Gaur egun, Gorliz hasierako etapan kokatzen dela ere zehaztu dute, informazio-bilketan zentratuta, udalerriko etxebizitzaren egoeraren azterketa egiteko, justifikazio-memoria bategaz batera.

Ondoren, ekintza-plan bat diseinatuko dutela zehaztu dute, bere estrategia eta jarduera-ildoakaz, merkatu orekatuagoa eta eskuragarriagoa lortzeko. Azpimarratu dutenez, garrantzitsua da kontuan hartzea neurri honen helburua ez dela alokairuaren prezioak errotik jaitea, baizik eta errentarien eta jabeen interesak babestea.

Azkenik, dokumentazio guztia osatzen dutenean, Gorlizko Udalak Eusko Jaurlaritzari eskatu ahal izango dio udalerria tenkatutako eremu izendatzea, eta neurri horrek aukera berriak emango dizkio Udalerri egungo egoera arintzeko. Gainera, alokairu-prezioak arautzeko, etxebizitza babestuetan inbertsio handiagoa egiteko edo etxebizitzaren arloko zenbait diru-laguntza eskuratzeko aukera ere emango dio. ◀

Plentzia Ibilbide interaktiboak

Ondarearen ibilbide berritzailea sortuko dute ikasleek

Plentziako Udalak, Oinherrik eta Udalbiltzak sustatutako ekimen berritzaile bati esker, Uribe Kosta BHIko institutuko ikasleek tokiko ondarea, historia eta kultura biziberritzeko ibilbide interaktiboa sortuko dute.

Egitasmoaren ardatza DBH 2. mailako ikasleak izango dira, beraiek arduratuko baitira ibilbide historiko eta interaktiboa diseinatzeaz, Proiektu Komunitarioa ikasgaiko orduetan. Horretarako, informazioa bildu beharko dute eta tokiko eragileak elkarriketatuko dituzte. Behin proiektua amaituta, Udalak seinale interaktiboak eta QR bidezko elementuak jarriko ditu ibilbideko puntu garrantzitsuetan. ◀

Plentzia Euskara

Ehun Bai Hitz ekimena abiatuko dute euskararen alde

Egitasmo honen helburua euskararen aldeko ekintza zehatzak eta ibilbide-orria diseinatzeko 100 bat herritar biltzea da. Topaketa azaroaren 9an egingo dute, 11:00etan, Ontziola plazan, eta euria eginez gero, Goñi Portalera lekualdatuko dute. Antolatzaileek azpimarratu dute ekimena herritik eta herriarentzat izango dela, euskararen biziberritzea komunitatearen indar kolektiboan oinarrituta: «Herria bakarrik salba dezake herria», nabarmendu dute iturriek. ◀

Urduliz *Hazka eta Irabazi 2025* kanpaina

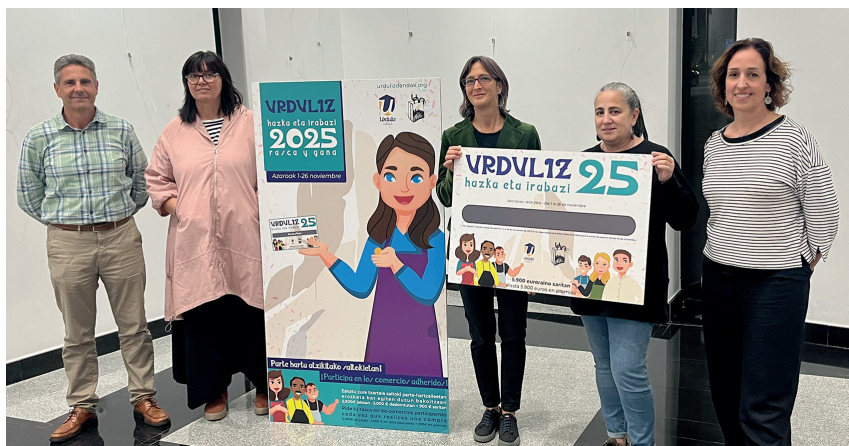
Urdulizko merkataritzari bultzada eman gura diote

Tokiko Udalak eta Urdulizko Merkatarien Elkarteak *Hazka eta Irabazi 2025* kanpaina jarri dute martxan, herriko komertzioak indartzeko.

Kanpaina azaroaren 1etik 26ra bitartean egongo da martxan. Tarte horretan, 25.000 txartel banatuko dituzte udalerriko establezimenduetan erosten dutenen artean. Txartel horiek 10 euroko deskontu zuzena ekar dezakete, erosketetan trukatzeko.

Gainera, saririk lortu ez dutenek bigarren aukera izango dute: 900 euroko balioa izango duen azken zozketa batean parte hartu ahal izango dute. Horretarako, txartela behar bezala beteta utzi beharko dute Urdulizko Kultur Etxean egongo den hautetsontzian, azaroaren 28ra arte.

Kanpainari atxikitako dendak eta establezimenduak erraz identifikatu ahal izateko, kanpainaren irudi bereizgarria izango dute, eta sarreran alfonbra berde bat ere izango dute. Zerrenda osoa ikusgai dago urdulizdenak.org webgunean, non herritarrek hainbat

Merkatarien elkarteko eta Udaleko kideak kanpaina aurkezten. © URDULIZKO UDALA

Bigarren aukera
Txarteletan saririk lortu ez dutenek bigarren aukera izango dute, behin kanpaina amaituta, 900 euroko balioa duten bonuak zozkatuko baitituzte.

sektoretako eskaintza zabala aurkituko duten: elikadura, ostalaritza, osasuna, edertasuna, dekorazioa eta abar.

Urdulizko Udaleko eta merkatarien elkarteko arduradunen arabera, *Hazka eta Irabazi 2025* kanpainak «tokiko ekonomia eta herriko merkataritza-sarea indartzeko konpromiso argia erakusten du». Hori horrela, herritarrek beraien erosketak Urdulizen egitera gonbidatu dituzte, «udalerriko bizitza eta enplegua sustatzeko modu zuzena da». ◀

Uribe Kosta Lan-baldintzak

ELAk 400 atxikimendu lortu ditu udal-langileen baldintzak hobetzeko

ELA sindikatuak 400 atxikimendu baino gehiago bildu ditu azken asteotan eskualdeko udaletan, udal-langileen lan-baldintzak hobetzeko eta negoziazioak aktibatzeko helburuagaz. Ekimen honen bidez, sindikatuak «udaletan negoziatio errealak berreskuratzeko garaia dela» azpimarratu du, eta langileen aldarrikapen nagusiak mahai gainean jarri ditu: erosahalmenaren berreskurapena, lan-kargak arintzea, lan osasuna, jardunaldiaren murrizketa, plantillen berritzea eta behin-behinekotasunaren murrizketa.

© ELA SINDIKATUA

ELAko eskualdeko arduradunek gogoratu dutenez, «salbuespenak salbuespen, urte asko dira udaletan negoziatio errealik izan ez dela, eta, ondorioz, langileen lan-baldintzak okertu egin direla». Horregatik, sindikatuak ordezkariak sinadurak aurkeztu dituzte udaletan, eta kontzentrazioak egin dituzte sinadura horiek aurkezteko uneen.

Sindikatuak iragarri dutenez, dinamikaren hurrengo urratsa sinadurak Eudelera eramatea izango da, udal-langileek dituzten eskaerak euskal udalerrien elkartearen aurrean aurkezteko. ◀

Uribe Kosta *Gris gutxiago, kolore gehiago*

Mankomunitatea birziklatzearen aldeko kanpaina ari da egiten

Gris gutxiago, kolore gehiago lelopean, urriaren 27tik azaroaren 29ra bitartean, Mankomunitateko zazpi udalerrietan jarduera eta tailer ugari egingo dituzte, kontsumo arduratsua eta birziklapena sustatzeko.

Uribe Kostako Zerbitzu Mankomunitateak ingurumen-sentsibilizazio kanpaina berria jarri du martxan, herritarrak hondakinak sortzearen prebentzioaren garrantziaz hausnartzera eta ohitura jasangarriagoak hartzera gonbidatzeko. *Gris gutxiago, kolore gehiago* izenburuagaz, kanpainak gogoratu gura du birziklagarriak diren hondakinak edukiontzi koloredunetan utzi behar direla, grisean amaitu ordez. Mankomunitatetik azpimarritu dutenez, «prebentzioa da jasangarritasunaren oinarria», eta eguneroko ekintza txikiek, hala nola kontsumoa murriztea, objektuak berrerabiltzea edo produktu iraunkorrek hautatzea, ingurumenaren babesean eta klima-aldaketaren aurkako borrokan laguntzen dute. Kanpaina urriaren 27tik azaroaren 29ra garatuko dute, eta eskualdeko zazpi udalerrietan banatuko

da. Aste bakoitzean hondakin mota bati eskainiko diote: Aste Marroia, organikoaren eta konpostajearen inguruan; Aste Urdina, paperaren eta kartoiaren birziklapenari buruzkoa; Aste Horia, ontzi arinen eta plastikoen ingurumen-arazoei buruz; Aste Zuri Berdea, beira eta berrerabilpena ardatz; Aste Garbia, hondakinei buruzko lehiaketa dibertigarri batez; eta Kolore Anitzeko Astea, amaierako jaia, hondartza-garbiketa eta ekonomia zirkularraren inguruko jokoakaz. Kanpainan tailer praktikoak, hitzaldiak, jokoak eta familia-jarduerak egingo dituzte, guztiz doakoak eta parte-hartze librekoak. Mankomunitateak herritarrak gonbidatu ditu parte hartzera eta «eguneroko keinu txikien bidez, ingurumenaren aldeko kolorea ematera». Jarduera guztien egitaraua eta ordutegiak Mankomunitatearen kanal ofizialetan ere kontsulta daitezke. ◀

Mintzapraktika, inoiz baino errazago

Erandio, Leioa, Getxo, Uribe Kosta eta Laukizko berbalagunak elkarlanean arituko dira, eta izen-emate plataforma bateratua aurkeztu dute, euskaraz aritzeko eta harreman berriak sortzeko aukera errazteko.

Algoritmoak

JOSU DONCEL
Matematikaria

Algoritmoen pentsamendu matematikoa

Algoritmo hitza gero eta gehiagotan entzuten dugu: ChatGPT-k testuak idazten ditu, Netflixek gure gustuak asmatzen ditu, eta mugikorrek trafikoaren arabera bidea proposatzen du. Baina zer dago benetan horren guztiaren atzean? Matematika. Eta ez edonolako: pentsatzeko modu bat, arazo bati aurre egiteko pauso logikoak jarraitzen duena, hain zuzen.

Algoritmo bat, funtsean, urratsez urrats jarraibide bat da, problema bat konpontzeko. Sukaldaritzako errezeta bat bezalakoa, baina osagaiak zenbakiak eta probabilitateak dira. ChatGPT bezalako AA sistemek, adibidez, hurrengo hitza aukeratzeko aukera guztien artean probabilitate altuena duena hautatzen dute; milaka kalkulu segundo bakoitzean, estatistikaren eta aljebra linealaren laguntzaz.

Netflix ere matematikaz baliatzen da: izan ere, erabiltzaile bakoitzaren gustuak bektore batean gordetzen dira, eta antzeko bektoreak dituzten beste pertsonen gomendioak aztertzen dira. Hori guztia matrizeak eta optimizazio-teknikak erabiliz. Matematika da, baina emozioak aurreikusteko.

Askotan, algoritmoiei buruz hitz egitean, irudi hotz eta abstraktu bat datorkigu burura: ordenagailuak, datuzentroak, kableak... Baina algoritmoak ez dira tresna soilak; gizakiaren pentsamenduaren jarraipena dira. Antzinako matematikariek paperean egiten zutena, gaur egun, makina-buruetan gertatzen da.

Eta hor dago gakoa: algoritmoak ez dira magikoak, logikaren eta matematikaren emaitza dira. Ulertzen baditugu, mundua hobeto ulertuko dugu (eta, agian, algoritmoiei esker, mundu justuago eta eraginkorrago bat eraiki dezakegu). ◀

Kontsumo ohiturak eraldatu?

Algortako Dendak

Azken urteotan, *Black Friday* egunak herritarren kontsumitzeko ohiturak eraldatu ditu, erosketak egun gutxitan pilatuz eta ustezko deskontu oldarkorrek sustatuz. Algortako Dendak elkartearen ustez, horrek marka handien eta online dauden plataformen alde egiten du; «tokiko merkatariontzat, aldiz, zaila da eredu hau eustea, ez bakarrik ezin diegulako deskontu horiei aurre egin galerarik izan gabe, baizik eta gure balore zein tokiko merkataritzarekiko dugun ikuspegiaren aurka egiten duelako».

Azpiarratu duenez, Algortako Dendak-en kontsumo kontzienteago, iraunkorrago eta arreta pertsonalizatu baten alde egiten dute, «eta hau da etorkizunerako nahi dugun kontsumo eredua». Horregatik, mota horretako kanpainakaz bat egin beharrean, «gertutasuna eta gure herriaren aberastasuna balioesten dituzten ekintzen aldeko apustua» egiten dute.

Horretarako, besteak beste, Algortan erostea aukeratzin dutenen fideltasuna saritzen dute eta, urtearen amaiera begira, hainbat ekimen jarriko dituzte martxan, hala nola umorezko iragarki bat argitaratzea tokiko merkataritzak dituen abantailak gogoratzeko eta, Romo Bizirik merkataritza-elkartegaz batera, zozketa erraldoi bat. Gabonetan, gainera, urteroko «hazka eta irabazi» kanpaina abiatuko dute, zuzeneko sariak banatuz tokikoetan kontsumitzen dutenen artean.

Nabarmendu dute erosketak sustatu gura dituztela, «baina ez irabazien logikan oinarritutako eredu azkar eta efimerokin. Gure ustez, kontsumoa ez da soilik prezioaren arabera izan behar, baizik eta balio eta eragin positiboaren arabera, tokiko merkataritzak sustatzen duen eredua».

Leioako Merkatarien Elkarteak

Leioako merkatarien arabera, *Black Friday* bezalako kanpainak ez diete onik egiten ez komertzio txikiei, ezta handiei ere. Azaldu dutenez, plataforma erraldoiek ez dute zertan irabazi ekonomikorik izan behar egitasmo horiek martxan jartzen dituztenean, aski baitute kontsumoa sustatzea eta jendearen ohiturak aldatzea. Hala ere, leioaztarrek argi dute kalte gehienak «beti» denda txikiek eta ertainek jasaten dituztela, orokorrean, bezeroak galtzen dituztelako eta jendea prezioetan soilik pentsatzera bultzatzen duelako kanpaina honek.

Tokiko kontsumoa sustatzeko asmoz, Leioako merkatariek Udalagaz elkarlanean dihardute urte osoan zehar. Bonu-sistema baten bidez, adibidez, haien asmoa da herritarrek denda txikietara erakartzea eta tokiko ekonomia bizirik mantentzea.

Jasangarritasunaren ikuspegitik ere, argiak dira Leioako Merkatarien Elkarteko kideak: *Black Friday* eta antzeko kanpainak ez dute etorkizunik. «Epe motzeko kontsumo zoroa sustatzen dute, eta azkenean komertzio guztien arteko gerra bihurtzen dira. Inork ez du irabazten: ez saltzaileek, ez erosleek, ez du etorkizunik».

Horregatik, Leioako Merkatarien Elkartek herritarrei mezu zuzena bidali die: «Gure dendetan ez duzue soilik produktua erosten, baizik eta gertutasuna, konfiantza eta arreta pertsonala. Hori ez dute eskaintzen plataforma handiek» Horrenbestez, leioaztar guztiak gonbidatu dituzte kalera iriteta, herriko dendak bisitatzea eta tokiko merkataritza «beren familiaren parte» bihurtzera.

Plataforma handiak *Black Friday*-ko deskontu-olde berria prestatzen duten bitartean, eskualdeko komertzio txikiek bestelako eredu bat aldarrikatzen dute. Tokiko merkatarien elkarteek gertuko kontsumoa, jasangarritasuna eta konfiantzazko harremanak defendatzen dituzte.

Plentziako Merkatariak

Plentziako merkatariek ez diote *Black Friday* ekimena-ri atea ireki gura, eta tokiko ekimen propio bategaz indartu dute Gabonetako kontsumoa: *Plentzi & Shop Gabonetan 2025*. Plentziako Merkatarien Elkartearen arabera, *Black Friday* bezalako kanpainen zentzua izan dezakete jatorrizko merkatu digital estatubatuarrean, baina gure inguruan kontsumismoa eta presioa besterik ez dutela sustatzen: «Kontsumismoa bultzatzea besterik ez du ekartzen, ez du beharra asetzen». Horregatik, tokiko saltzaileek bestelako eredu hautatu dute berton bertokoa erostea sustatzeko. Zehazki, Plentzian, urtean hainbat egitasmo jartzen dituzte martxan —denboraldi-amaierako eskaintzen kanpaina bi eta beherapen puntualak— eta pozik daude ikusita *Black Friday* ez dela sustraitu herriko merkatarien artean.

Horren orde, abenduan *Plentzi & Shop Gabonetan 2025* kanpaina abiaraziko dute, daborduko seigarren urtez jarraian. Ekimen hau Udalak eta Merkatarien Elkarteak bultzatzen dute, Eusko Jaurlaritzaren eta BizkaiDendak babesagaz, eta 5.000 euro banatuko ditu 10 euroko «hazka eta irabazi» deskontu-txarteletan. Horrez gain, 900 euroko balioa duten hainbat sari zozkatuko dituzte kanpainagaz bat egingo duten herriko establezimenduetan erosketak egiten dituzten bezeroen artean.

Herriko denda, ostalaritza eta zerbitzuak uztartzen dituen kanpainak 25.000 txartelak jarriko ditu zirkulazioan, eta bonuak abenduaren 31ra arte trukatu ahal izango dira; zozketaren kasuan, aldiz, 2026ko urtarrilaren 4a izango da parte hartzeko azken eguna.

Erandioko Dendari Taldea

Erandioko merkatarien arabera, *Black Friday* moduko kanpainen ez dute eraginik izaten beraien saltokietan, baina kaltea sortzen dute, jendea deskontu bila ibiltzera bultzatzen dutelako. Horregatik, merkatariek beherapenak eskatzen dizkieten bezeroei ezezkoa ematen diete. Izan ere, zerbitzu espezializatuak ematen dituzten saltokiek —hala nola ikusmen-osasunekoek— argi dute beraien zerbitzuek ez dutela inolako beherapenik onartzen; profesionaltasuna eta arreta pertsonalizatua lehenesten baitute.

Merkatarien iritziz, kanpaina horiek jendea «zoratu» baino ez dute egiten, erosketa konpulsiboa sustatzen dutelako, eta horrek soil-soilik enpresa handiei egiten die mesede. Hori guztia kontuan hartuta, tokiko kontsumoa sustatzeko asmoz, Erandioko Merkatarien Elkarteak hainbat jarduera antolatzen ditu urtean zehar, herritarrek herrian bertan kontsumitzera animatzeko eta herriko ekonomia dinamizatzeko. Hala eta guztiz ere, etorkizunari begira, saltokiek ezin dute bermatu jasangarritasuna epe luzera. Zailtasunen artean, interneten bidezko salmenta nabarmentzen dute, tokiko negozioen aurkako mehatxu zuzena dela uste baitute.

Horregatik, Erandioko Dendarien Elkarteak aholku zuzena eman gura die udalerriko herritarrei: «Tokiko merkataritzan, zerbitzu hobea eta tratu bikaina jasotzen da». Azpimarratu dute bezeroa errespetu osoz tratatzen dutela, ez dutela objektu gisa tratatzen, eta hori dela tokiko merkataritzaren benetako abantaila, saltoki handietan gertatzen den «kosifikazioa» baztertuz.

A close-up portrait of a young man with a nose ring, wearing dark sunglasses and a yellow headscarf. The background is slightly blurred, showing some greenery.

HAW CHTAHO

Abdel Djalil Sahed (Chlef, Aljeria, 1987) Getxon bizi da 2024tik. Orriotan ikus daitezkeen argazkiei izenburua jartzen dion goiko esaldia pertsona «desberdinak» ironiaz aipatzeko erabiltzen den Aljeriako bere eskualdeko tokiko terminoa da. Proiektu hau bere adierazpidea ulertzen ez zuen gizarte batez adiskidetzeko lan batetik sortu zen. Break dance-a utzi ondoren, bere nortasuna, aniztasunaren edertasuna eta norbera izateko askatasuna erakusteko hizkuntza bat aurkitu zuen argazkigintzan.

TESTUAK: IKER RINCON MORENO • ARGAZKIAK: ABDEL DJALIL SAHED ►

Desberdintasuna abiapuntu gisa

Desberdintasunaren mugak gainditzeko bidean, Abdel Djalil Sahedek argazkigintzan aurkitu zuen bere aterpea. Denboragaz, arte hori ez zen tresna soil bat izan, bere bidelagun bihurtu zen. Kameraren bidez, bere arimak darion kolore-uhina eta bere pasioa den break dance-aren mugimendu biziak uztartu ditu irudietan. Horrela, munduaren edertasuna eta bere identitatearen konplexutasuna dokumentatzen ditu, baita bere begirada bera partekatzen dutenen barne paisaiak ere. Argazki bakoitzak adierazten du askatasunaren arnasa eta norberaren izatearen distira.

Gizabanakoa eta gizartearen arteko haustura ixteko bidea

Sormen prozesuaren bidez, ustekabeko eraldaketak aurkitu zituen. Bere bizilekuko paisaia, lehen bere esentziagaz bat zetorrela uste zuena, bere autoadierazpenerako mihise bihurtu zen. Haren bidez, inguruneagaz harremana sendotu eta aniztasunean edertasuna aurkitu ahal izan zuen. Proiektu honek sormenaren indarra aztertzen du: gizabanakoa eta gizartea lotzeko gaitasuna. «Argazkia ez da errealitatearen ispilu hutsa, baizik eta bere barne-mundura eta amesten dugun edertasunera irekitzen den atea. Irudi bakoitzak nire zati bat erakusten du, baita nire sentimenduen mugimendua ere».

Proiektu honen sorburua

Dantzaren bidez gizartearen presiotik ihes egiten saiatu zen, barruko energia iluna askatzeko. Denborak, ordea, erakutsi zion ez zela nahikoa, eta are gutxiago bateragarria bere erlijioaren mugakaz. Orduan iritsi zen argazkia: adiskidetze bide bat, barne bakea bilatzeko tresna. Kameraren bidez aurkitu zuen berbarik gabeko hizkuntza bat, bere emozioak eta kontraesanak islatzeko. «Gustatzen ez zitzaidan espazioa betetzeko medioa topatu nuen».

**Martin
arrantzalea,
azkarra
bezain argia**

**Zer du hegazti honek?
Bere itxura? Bere portaera?
Zer edo zer badu berezi egiten
duena. Izan ere, jende asko
erakartzen du, nahiz eta txori-
zalerik ez izan. Horietako asko
argazkilariak dira, eta iruditutako
argazki eder horiek buruan
dituztela egin ohi dute amets.**

TESTUAK ETA ARGAZKIAK: **JUAN LUIS MUGERTZA** ►

Bai, hantxe egoten dira elkarren arri-
muan ohiko lekuetan (Boluen, La Bo-
lan...) sekulako argazki-makinak dituz-
tela, prest argazki-serieak egiteko, eta
murgildu aurretik airean flotatzen da-
goela, edo uretan sartzeaz dela «harra-
patzeko». *Ederra, argazkia! Bai, orain-
goan, ondo enfokatu dut! Zer nolako
abiadura erabili duzu? Eta ISOa?* Tanke-
ra horretako elkarrizketak izaten dituz-
te argazkilariak askotan gogoko lekuan
emandako ordu luzeetan martin arran-
tzalearen ederra argazkietan margotzeko.

MARTIN ARRANTZALEAREN OHITURAK ETA BIZILEKUA. Martin arrantzalea normalean zazpikia da; burua sarri ezker-eskuin-
gora mugitzen du arriskuari erreparatzeko. Horregatik, kome-
ni isilik egotea eta, nola ez, bere kantua ezagutzea. Bere deia
behin eta berriro errepikatutako *bip* laburrez osatuta dago, bai
pausatuta dagoenean, bai hegan dagoenean. Halarik ere, ba-
daki erabat kontzentratuta egoten makilatxo batean pausatu-
ta, bere moko indartsua (arra bada, beltza; emea bada, azpian
laranja) urari begira salto egin baino lehenago. Gero, abiadura
handiz (75 km orduko abiadura baino handiagoa dela kalkula-
tzen da), zut murgilduko da ur azpian, eta segundo batzuk ge-
rotxoago bere lekura itzuliko da. Sarri askotan, arrantzatutako
arrain txikitxoak mokoan duelarik, egurraren kontra kolpeak
ematen ditu irentsi aurretik.

Martin arrantzalearen dieta arrain txikiz, krustazeoz, zapa-
buruz eta intsektuz osatuta dago, batez ere, nahiz eta lehenen-
goak diren bere janaririk gogokoena (% 60-65 inguru). Noizean
behin, martin arrantzalea orekan egoten da airean, hegalei
indarrez astinduz belatz-gorriak egiten duen antzera. Orduan
ere, aukera oso polita izaten da gustuko argazkiak egiteko.

Gehienak bakarka bizi dira. Lurraldekoia dira, eta nork
bere esparrua sutsuki defendatzen du. Izan ere, bere espezieko
beste baten presentzia ezin du jasan lurraldean, bere bikoteki-

dea ez bada. Ugalketa sasoian bakarrik elkar-tzen dira, eta bi ugalketa-denboraldi izan ohi dituzte: udaberrian eta udan. Baina inoiz ja-nari ugari baldin badago txitaldi gehiago izan ditzakete. Ur garbi eta moteleko erreka, ubi-de, aintzira eta ibaietan bizi dira, baita bes-te ur-bide lasai batzuetan ere. Euskal Herrian urte osoan ikusten dira martin arrantzaleak, baina neguan kostaldera eta paduretara jo-zeko ohitura dute.

EGOERAREN LARRIA. Iberiar penintsulan mar-tin arrantzalearen kopuruak hogeitertan (1998-2018) erdira egin du. Uraren kutsadu-rak, klima aldaketak, harraparien erasoek, eta habitataren galtzeak, besteak beste, eka-rrri du horrelako galera. Albo batera utzi gabe lutxoek, siluroek, perka amerikarrak eta bes-

Martin arrantzalearen kopuruak behera egin du nabarmen hogeitertan Iberiar penintsulan. 2018ko datuen arabera, 24.152 martin arrantzale zeuden, eta hori oso kopuru txikia da.

telako arrain espezie arrotz handiek egiten dieten konpetentzia. 2018ko datuen arabera, 24.152 martin arrantzale zeuden, eta hori oso kopuru txikia da. Habiak kaltetzen dituzten uholdeak hilkortasunaren beste kausa bat ere bada. Gainera, errunaldi bakoitzeko bi kume baino ez dira bizirik irauten normalean.

Bitxikeria moduan esan behar, aspaldian espezie hau ehizatzen zela emakumeek be-raien kapelak bere lumekin apaintzeko, eta ez oso aspaldian, arrantzaleentzako milaka euli artifizial egiteko.

Martin arrantzale gazteen ehuneko handi batek ez du lehen urtea gainditzen. Hauetako batzuk arrantzan egiten duten lehen ahalegi-netan itotzen dira, eta beste kopuru txiki bat baino ez da laugarren urtera iristen. Alabai-na, ez dago arriskuan, baina bai, babes bere-ziko espezien zerrendan. ◀

Ur garbi eta moteleko erreka, ubide, aintzira eta ibaietan bizi dira, baita beste ur-bide lasai batzuetan ere.

AZAROAK 14

Auditorium // 20:30 // 10 €

DE LA ÓPERA AL CROSSOVER

Trío Mai (Euskadi)

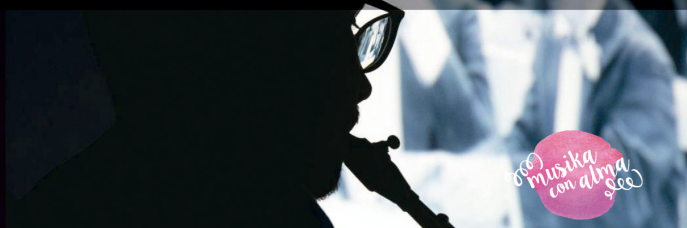

AZAROAK 15

Auditorium // 19:00 // 10 €

THE MUTED ENSEMBLE

Proyecto Villalacre (Gaztela eta Leon)

AZAROAK 16

Auditorium // 12:00 // 6 €

BISONTE-MASTODONTEAREN BILA

Ene Kantak (Euskadi)

AZAROAK 21

Auditorium // 20:30 // 10 €

TXALAPARTA

Kukai Dantza Taldea (Euskadi)

AZAROAK 28

Auditorium // 20:30 // 10 €

NEVENKA

Histrión Teatro (Andaluzia)

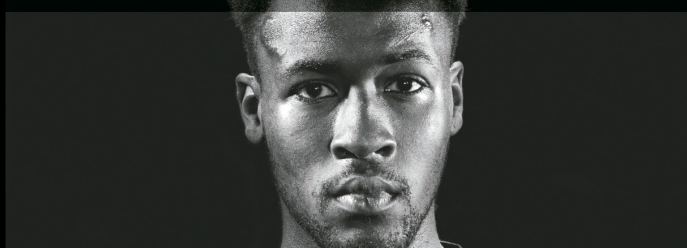

ABENDUAK 12

Auditorium // 20:30 // 10 €

MIÑAN

Artedrama (Euskadi)

ABENDUAK 13

Auditorium // 19:00 // 10 €

ZIRKU GALA DE CIRCO

Zirkozaurre (Euskadi)

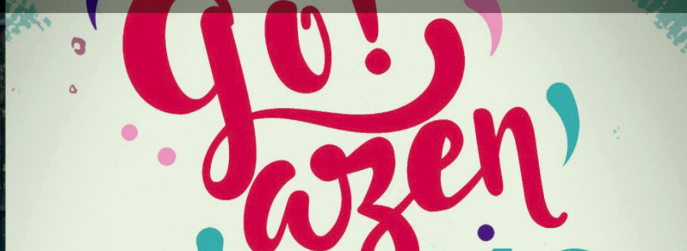

ABENDUAK 14

Auditorium // 17:00, 19:00 // 6 €

GO!AZEN 12

Pausoka (Euskadi)

Lehen/Orain **Arriluze, 1978**

ITURRIA: SANTIAGO ZATON BUSQUET

Uribitakora

ALBE
Algortako
Bertsolari
Eskola

TESTUA
Aitor Fdez. de
Martikorena

DOINUA
Orain bi mila
urte

ARGAZKIA
Estibaliz
Maguregi

Nik badut neure sarrera!

Orain bi mila urte inguru
hasi zen gerra luzea;
tai gabe usu odol-ibaiek
busti dute lur hezea.
Juduak, gero erromatarrak,
gurutzatuen haizea...
Saladin, turko ta britainiarrak
inor ez gudaz ase...
Sionismoak ekarri arte
dena hartzeko gosea.

Batzuen mina ezin da izan
inoren kalte-iturria.
Palestinarren gunera, baina,
iritsi zen izurria:
holokaustoa jasandakoek
gupida oso urria:
hilketa, kontrol, harresi, bonbak...
triskantza izugarria!
Eta munduak ez du ikusten
hain egoera larria!

Noiz topatuko dugu modua,
hura_ekartzeko bakera?;
zuzenbidean oinarrituta,
bizi daitezen batera?
Hasi gaitezen gu geu mugitzen,
eskura dugu aukera:
Bilbon egingo diegu denok
palestinarre harrera,
futbol-zelaian egongo gara,
nik badut neure sarrera!

Azaroa-abendua

Barrika

Azaroak 14, barikua

Liburu-aurrekezpina: Los Elordi

19:30 | Liburutegian

Joseba I. Zarragaren liburu berriaren aurkezpena.

Azaroak 26, eguaztena

Ipuinaren ordua: Munstro arrosa

18:00 | Liburutegian

Izen-emateak: 946 775 163 eta
liburutegia@barrika.eus.

Azaroaren 29an eta 30ean

Ander Deuna jaiak

Goierri

Berango

Azaroak 14, barikua

Abesbatzen kontzertua

19:30 | Berango Antzokian

Otxandategi Abestaldearen eta Urepeleko Aire
Ahizpak taldeen emanaldiak.

Azaroak 16, domeka

Magia ikuskizuna: Freak Show

18:00 | Berango Antzokian

Tor eta Txorroborro magoen ikuskizuna.

Azaroak 23, domeka

Umeentzako antzerkia:

Altxor kutxaren bila

19:00 | Berango Antzokia

Galtzagorri eta Galtzabeltz piraten abenturak.

Erandio

Azaroaren 21etik 23ra

Santa Zezilia

Josu Murueta kultur etxean eta kiroldegian

Musika Eskolako emanaldia, 21ean, 19:00etan.
Herriko musika- eta dantza-taldeen erakustaldiak,
22an, 18:30ean, eta 23an, 12:30ean.

Azaroaren 21etik 23ra

Dantza: Amama

20:00 | Merkatu Zaharrean

Euskal dantzetan oinarritutako koreografiaren bidez
zazpi ipuin kontatuko dituzte.

Azaroak 27, eguena

**Hitzaldia: Matematika eta
euskal dantza**

19:00 | Erandiogoikoko gizarte etxean

Judith Rivas eta Osane Oruetxebarria: Euskal
dantza, matematika, simetriak, permutazioak,
konbinazioak, txirikorden teoria.

Getxo

Azaroak 15, zapatua

Kontzertua: Kerobia

20:00 | Muxikebarrin

Azaroak 19, eguaztena

Aixe Getxo!

19:00 | Abian kultur elkartean

Herriko sortzaileen sariketa.

Azaroak 21, barikua

Antzerkia: Loreen hizkuntza

20:00 | Muxikebarrin

Lorcaren obran oinarritutako antzezlan.

Azaroaren 23tik apirilaren 19ra

Emakumeak eszenan zirkuitua

Romo Kultur Etxean

Emakumeen antzerki-zirkuitua hartuko du aurten
ere Getxok, sei antzezlanagaz.

Azaroak 11, martitzena

Antzerkia: Olaiaren lorategia

18:00 | Muxikebarrin

Umeentzako antzezlan.

Gorliz

Azaroak 15, zapatua

Nordic walking

10:15 | Ibarreta plazatik abiatuta

Azaroak 22, zapatua

Zumbagym

10:00 | Kiroldegian

Izen-emateak azaroaren 17ra arte, kiroldegian
edo 747 481 239 telefono-zenbakian.

Azaroak 23, domeka

Ibilbidea Gorlizko mugetatik

09:00 | Ibarreta plazatik abiatuta

Leioa

Azaroak 16, domeka

Ene kantak: Bisonte

Mastodontearen bila

12:00 | Kultur Leioan

Umeentzako ikuskizuna.

Azaroak 21, barikua

Dantza: Txalaparta

20:30 | Kultur Leioan

Kukai Dantzaren eta Jesus Rubio Gamoren arteko
sorkuntza berria.

Azaroak 23, domeka

Magia ikuskizuna: Freak Show

20:30 | Kultur Leioan

Tor eta Txorborro magoen ikuskizun berria.

Lemoiz

Azaroak 23, domeka

**Antzerkia: Errauskiñe Rock
Musikala**

18:00 | Armintzako kultur etxean

Umeentzako ikuskizuna.

Azaroak 29, zapatua

Antzerkia: Beste bat

18:30 | Armintzako kultur etxea

Plentzia

Azaroaren 14tik 16ra

Musika Klasikoa Jaialdia

Plentziako elizan

Azaroak 28, barikua

Hitzaldia: Edestiaurre

Arkeologia Elkarte

18:00 | Goñi Portalen

Edestiaurreko arkeologoen 10 urtetako ibilbidean
egindako lana azaldu dute.

**Hondakinak: ikuspegi
pertsonala**

19:00 | Goñi Portalen

Hitzaldia, Iñaki Susaetaren parte hartzeagaz.

Sopela

Azaroak 16, domeka

**Umeentzako antzerkia: Elara,
bidai bat izarretara**

18:00 | Kurtzio kultur etxean

Doluaren inguruko familia guztientzako obra.

Azaroak 22, zapatua

Musikaren Eguna

17:00 | Lataskan, Eleizalde kalean eta

Udaletxeko plazan

Sopelako Kuadrillak antolatutako jaia.

Urduliz

Azaroak 16, domeka

Eskupilota

11:00 | Marutze frontoian

Azaroaren 21etik 23ra

Santa Zezilia kontzertuak

19:30 | Urdulizko kultur etxean

Duo Concordare, Arpe Diem eta Telemann Trio
taldeen emanaldiak egongo dira.

Azaroaren 24tik abenduaren 7ra

Erakusketa: Orbizta Euskara

Elkarte

Urdulizko kultur elkartean

Garazi Basterretxea eta Maite Mentxaka *Zuri* liburua

«Liburuan batu ditugun egoera batzuk oso surrealistikak iruditu zaizkigu»

IKER RINCON MORENO ▶

Biñeten bidez, heteroarautik kanpo dauden Getxoko sexu-genero askotariko pertsonen bizipenak jaso dituzte Garazi Basterretxeak eta Maite Mentxakak, Getxoko Udalak emandako sormen diru-laguntzei esker. Ez da lehenengo aldia elkarregaz lan egiten dutela, eta oso gustura daude lortutako emaitzagaz.

Definitu, labur-labur, *Zuri* liburua... GARA-
ZI BASTERRETXEAK: Liburu honek Getxoko sexu-genero askotariko pertsonen bizipenak biltzen ditu, biñeta bidez, umorea eta kritika uztartuz. Egunerokoan jasaten dituzten eta eraso gisa identifikatzea kostatzen zaizkigun zapalkuntzetan jarri dugu fokua. Izenburuak berak bi helburu ditu: *zu-ri* zuzenduta dago, irakurle horri, hausnar dezazun, eta gogorara-
zi nahi du bizi garen herri koloretsuak ez di-
rela gorputz guztientzako espazio bizigarriak.

Nondik dator mota honetako lan bat egiteko ideia? G. B.: Ingurukoekin gertatutako pasarteak konpartitzen hasi nintzen, eta konturatu nintzen normatik kanpo gaudela gogorazteko modu bat zirela. Sistema heteropatriarkala irauli nahi dut, normak zalantzan jarritz. Liburu honen helburua da jendeak ikustea eguneroko iruzkinak norma horien ondorio direla.

Zelakoa izan da batera lan egitea eta zein izan da bakoitzaren zeregina? G. B.: Ni bizipenak biltzeaz eta horiei forma emateaz arduratu naiz, eta Maitek «magia» egin du. Zoragarria izan da berriro elkarrekin lan egitea.

MAITE MENTXAKA: Nire egitekoa bizipen horiek irudikatzea, marraztea eta koloreztatzea izan da. Gomendio txikiak ere eman ditut, baina Garazik zituen ideia onetan oinarritu gara. Plazer hutsa da berarekin lan egitea, komunikazioa eta laguntza bikainak baitira.

Gertuko bizipenak jaso dituzue batez ere. Sorpresarik jaso al duzue? G. B.: Bai, egoera batzuk oso surrealistikak iruditu zaizkit. Horietako batzuetan arrazakeria bezalako beste zapalkuntza batzuk gurutzatzen direla ikusi da.

M. M.: Bizipenak idatziz jaso nituenean flipatu nuen, eta horietako batzuk ulertzeko zailak ere egin zitzaizkidan, surrealismo maila izugarria zutelako.

Liburua Itzubaltzeta/Romoko Casal Liburudendan eros daiteke uneotan. HODEI TORRES

«Agerikoa ez den zapalkuntzan jarri dugu fokua, baina horrek ez du esan nahi bestelako indarkeriarik ematen ez denik»

GARA-
ZI BASTERRETXEAK

«Umorearen bitartez hausnarketa kritikoa sustatzea altxor bat da, eta gazteei gauzak salatzeko horrelako bideak daudela islatzea itzela da»

MAITE MENTXAKA

Itzubaltzeta/Romon liburua aurkeztu zuten, urriaren hasieran. Diotenez, harrera oso ona izan da, eta pixkanaka-pixkanaka aurkezpen gehiago egingo dituztela iragarri dute.

Zerk eman dizue arreta gehien? G. B.: Espazio publikoetan ematen den biolentziak kezkatzen nau, adibidez, medikuarenean pertsona trans batek jasotako tratu negargarriak. Era berean, familian edo kuadrillan gertatzen diren zapalkuntzak ere mingarriak dira; tristea da esparru hurbil garrantzitsu horiek erosoak ez izatea.

M. M.: Biñetarik bisualena, zehazki, erdaraz dagoen testu bat da, non «actor-actriz» hitzen arteko lehia izugarri tontoa ematen den.

Zer ondorio atera duzue horretatik guztitik?

G. B.: Getxon, beste herrietan bezala, heteroaraua dela nagusi eta horretara egokitzen ez diren gorputzentzat ez dela espazio seguru edo eroso. Agerikoa ez den zapalkuntzan jarri dugu fokua, zapalkuntzen espektroa handitze-ko eta espazio askotariko jendea interpelatzeko.

M. M.: Autokritika eta hausnarketa sako-
nagoak egiteko proiektu ona da. Espero deza-
gun liburu honek jasotzen dituen basakeriek,
etorkizunean, gaur egungo txiste matxistek
duten lekua hartzea gizaratean.

Zuetako inork, gura gabe, egin al du inoiz halako iruzkinik? G. B.: Liburua nik parte-
hartzaileetako bati egindako iruzkin batekin
itxi dugu, nolabait esateko guztiok dugula zer
berrikusi eta zer aldatu. Gu ere interpelatuak
izaten gara biñetengatik.

M. M.: Bai, proiektuan murgilduta geun-
dela hanka-sartze handi bat gogoratu nuen...
eta nork daki zenbat aldiz egin ote dudan
konturatu gabe! ◀

Idoia Errexil eta Joseba Gorordo *Buscalavida y Milikua* dokumentala

«Hain futbol-jokalari ospetsuak ziren, herriak abesti bat ere egin ziela»

Urriaren 12an, *Buscalavida y Milikua* dokumentala aurkeztu zuten Errexilek eta Gorordok. SD Plentziaren mendeurrenaren ospakizunei lotuta egin duten atzera begirako dokumentala da.

ANDER ZARRAGA ►

Aurten, SD Plentzia futbol taldeak 100 urte bete ditu, eta mendeurrena dela-eta antolatu dituzten jardueren artean, taldeko jokalarik mitikoak izan ziren *Buscalavida* eta *Milikua* jokalarien historia biltzen duen dokumentala aurkeztu dute. Idoia Errexil eta Joseba Gorordo dira bere egileak, eta 1920ko hamarkadako jokalarik horien bizipenetatik abiatu dira taldearen eta herriaren historia kontatzeko.

Gorordok hainbat dokumental egin ditu, eta, orain, bere bikotekideagaz batera, ekoizpen propioak sortzeko erabakia hartu du; *Buscalavida y Milikua* izan da haien azken lana. Gorordok azaldu du proiektua David Crestelogatik abiatu zutela: «Bera artxibotatik murgilduta ibiltzen da, eta galdetu zidan Luis Milicua nire osabaren inguruan zerbaitek eginda ote nuen, SD Plentziako jokalarik famatua izan baitzen, eta nik Athleticzaleen inguruko antzeko proiektu bat eginda nuelako: *Zu zara nagusia*. Orduan, gogoratu nintzen gure amamak *Buscalavida y Milikua* abestia kantatzen zigula, baina ez nekien asko horren inguruan; beraz, zerbaitek egin behar genuela erabaki nuen».

Hala, dokumentala Gorordoren amarengandik abiatu zuten, Luis Milicua futbolariaren ilobatik. «Bere familiarik hasi ginen, baina beste hainbat herritarrekin egon gara, jendea beti egon baita oso prest agertzeko eta laguntzeko. Besteak beste, dokumentalerako elkarrizketatu ditugu Bittoren Laurodogoitia Plentziako alkate ohia; Bittori Milikua Landa, Luisen alaba; Pili Garai, Josechu Garai *Buscalaren* alaba; Gorka Mayor historialaria edo Felix Mugurutza ikerlaria», azaldu du Errexilek.

Buscalavida eta *Milicua*ren bizitzetatik abiatuta, Plentziako futbol taldeak mende batez izandako gorabeherak kontatu dituzte dokumentalean, baina horiek bizi izan zuten herria eta garaia ere gogoratu gura izan dute, bereziki Plentziako portuaren ingurua

Etorkizunean, dokumentala toki gehiagotan proiektatzeko asmoa dute. HODEI TORRES

Abestia

Buscalavida eta *Milikua* hain futbol-jokalari ospetsuak ziren, herriak abesti bat ere egin ziela. Haiek ez ziren Athleticen izar handiak izan, baina, dokumentalean kontatzen den moduan, bizitza oso mugitua izan zuten, tartean, Lehen Mundu Gerra eta Gerra Zibila ere bizi izan baitzuten. Dena den, jatorri apaleko pertsonak ziren; bata, margolaria zen, bestea, igeltseroa.

eta biztanleak. «Taldearen sorrera eta jokalarik mitiko horien istorioa kontatzen abiatu genuen dokumentala, baina urte horietan Bilboko lehen udatiarrak hona etortzen hasi ziren eta hori ere sartu dugu. Politika da, futbolak udatiar dirudunak eta bertako herritar xeheka batu zituelako», kontatu du Gorordok.

Elkarrizketez gain, artxiboko hainbat irudi ere erabili dituzte, tartean, Plentzia Telebistak grabatu zituen partidetak irudiak, plentziarren artxibo pertsonalak edo Euskadiko Filmatetikokoak: «1927ko Plentziako pelikula bat aurkitu genuen, Eleiz plazan egiten zen azoka, San Antolin jaiak eta portua erakusten dituenak». Horrez gain, Athleticen museoari esker, Errege Kopako finaleko argazki zahar bat ere lortu zuten: «Athletic eta Real Madriden arteko partiduen aurretik, Plentziak eta Racing de Sestao jokatu zuten jendea beteta zegoen zelaian», aipatu du Gorordok. Gaineratu duenez, partidua horretan Euskal Selekzioaren kapitaina izan zen Gregorio Blasco omendu zuten, «hain zuzen ere, Plentziako portukoa ere zena».

Dokumentala bien artean ekoiztu duten arren, Xanti Salvador teknikariak soinu edizioa egin du, Eneko Peñak grafismoa eta Naxto Sainzek kolore-zuzenketa. «Beraiek egindako ekarpen teknikoei esker, emaitza oso profesionala izan da eta asko nabaritzen da», adierazi du Gorordok. ◀

Giza onak

ARANTZA GUTIERREZ PAZ Polimilitante feminista

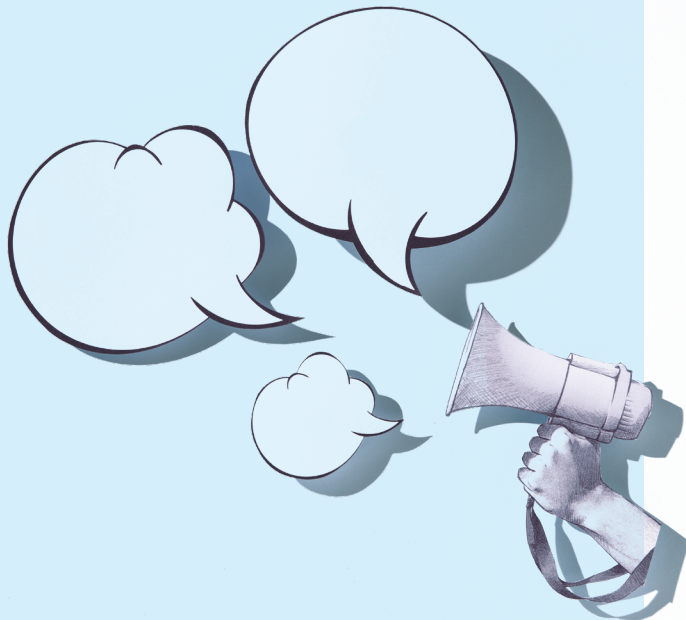

Azaroaren 25ean berriz hartuko ditugu kaleak indarkeria matxista salatzeke; erakundeak morez jantziko dira eta ordezkari politikoeak adierazpenak egingo dituzte –azken urteotan zerrendaturiko biktimak gogoan–, keinu horrekin biolentzia uxatuko bagenu bezala. Askok pentsatuko dute ez gaudela haietaz ari, mezua ez da haiengatik, gizon ilun eta gaiztoengatik baizik, eta, zergatik ez esan, beste kultura dutenak. Gutakoak, ez.

Giza onak ez dute emakumerik jo, are gutxiago zauritu edo, hil, noski. Etxean laguntzen dute eta inplikaturik daude zaintzan. Gainera, kaleko mobilizazioetan izango dira gure ondoan, gure aldarrikapenak beraienak egiten, beharbada gu baino ozenago eta nabarmenago. Dudarik gabe, feministen borrokaren ondorioz, gizarte gisa aurreratu dugunaren isla. Hala ere, kezkatzekoa da atzerako erreakzioa, diskurtso mailan bada ere, bereziki gazteen artean.

Bota ahal diegu errua sare sozialei, *tradwife* influencer-ei, maitasun erromantikoaren mitoari, baina pixka bat hazkatzen badugu, ikusiko dugu keinu batzuek (ez dakit zergatik mikromatxismoak deitzen ditugun) hor jarraitzen dutela, eta frogatzeko metroan bidaiatzea baino ez dugu behar.

Esateko zerbait daukazu? Uribe Kostan gertatzen ari denari buruz zure iritzia plazaratu gura duzu?

Bidali zure iritzia artikulua
hiruka@hiruka.eus helbidera

Horoskopoa

Ura (Abenduak 21-Urtarrilak 19)

Udazkena nahiko lehorra ari da izaten, horrek zure ongizatean eragiten dizu, baina lasai, euriagaz batera itzuliko zaizu irribarrean.

Otsoa (Urtarrilak 20-Otsailak 18)

Beti zaude garaiz gauza berriak ikasteko eta proiektuak abiatzeko; ez kikildu, ez izan zalan-tzarik, aukera ikusten baduzu, eman egurra!

Adarra (Otsailak 19-Martxoak 20)

Laster Olentzero dator, eta horrela jarraituz gero, ikatz piloa besterik ez duzu jasoko, aldatu jarrera eta izan zaitez auzokide ona.

Aitzurra (Martxoak 21-Apirilak 19)

Pauso bat... Bi pauso... Animo! Ez izan hain nagia, badakizu-eta kirola egitea behar-beharrezkoa dela. Jantzi txanoa eta igerilekura!

Hostoa (Apirilak 20-Maiatzak 19)

Burumakur zabilta azkenaldian, indar-falta sumatzen duzu. Ondo jaten ari al zara? Ondo egiten duzu lo? Gogoratu zure burua zaintzeaz.

Eguzkia (Maiatzak 20-Ekainak 18)

Ez ahaztu Gabonetako opariak erostean, bada-kizu horrelako zereginak beti azken ordurako uzten dituen horietako bat zarela.

Garia (Ekainak 19-Uztailak 18)

Maitasuna galdu duzu, baina Tik Token eta Instagrameko ke-saltzaileek ez dizute ez berririk, ez galdutakoa berreskuratzen lagunduko.

Lastoa (Uztailak 19-Abuztuak 17)

Eltxorik ez dagoela sinistu duzu, neguan denak hiltzen direla, baina oraindino gauak ehizan patsatuko dituzu lo lasai egitea lortu arte.

Iratzea (Abuztuak 18-Irailak 16)

Lagun berri bat ezagutuko duzu laster. Baliteke hasieran ez konturatzea, baina luzaro iraungo duen adiskidetasuna izango da epe luzera.

Meta (Irailak 17-Urriak 16)

Zure usteak gauzatzeko beldur izango zara, bada, usteak erdi ustel! Animo gazte!

Hazia (Urriak 17-Azaroak 15)

Hau ez da zure hilabetea izango, gauzak txarto aterako zaizkizu eta goibelduta egongo zara; garai hobeagoak izango dituzu.

Negua (Azaroak 16-Abenduak 20)

Zorionak txapeldun! Orain bai, bizitzaz disfrutatzeko unea heldu zaizu. Kontuz gehiegi agintzen duten horiekaz.

Alazne Aurrekoetxea Paddle surflaria

«Nire marka pertsonala gainditu nahi dut»

Alazne Aurrekoetxea gazte sopoloztarrak El Salvadorrera egingo du salto hilabete honetan, taldeka, paddle surf modalitateko Munduko Txapelketan aritzeko, Espainiako selekzioagaz batera.

IKER RINCON MORENO ►

Txikitan itsasoari beldurra zion arren, gaur egun haren besoetan aurkitzen du bakea Alazne Aurrekoetxea surflari sopoloztarrak. Olatuen artean ikus dezakegu, taula gainean, entrenatzen zein disfrutatzen, eta orain, besteak beste, Munduko Paddle Surf Txapelketarako prestatzen, azaroan bertan lehiatuko baita, Espainiako selekzioagaz batera.

«Taula batera igotzen zaren lehenengo aldia ez da inoiz ahazten», dio. Hamar urte zituenean surf ikastaro batean parte hartu zuen lehen aldiz, eta orduz geroztik ez da uretatik urrundu. Hasierako beldurra maitasun bihurtu zen, eta uretan ibiltzea bizimodu bilakatu.

Askotariko lehiaketetan parte hartu du Aurrekoetxeak, eta horien artean gogoan du irabazi zuen Europako Txapelketa. «Garaipen hori ez zait ahazten. Urteetako lana, sakrifizioa eta ametsak etorri zitzaizkidan burura». Gogoratzen duenez, une hartan konturatu zen ez dagoela ezer galdutzat eman behar, «azken olatu batek dena alda baitezake». Garaipen haren ostean, taldekako Munduko Txapelketan bigarren izan zen, eta esperientzia ahaztezina izan zela aitortu du: «Surfa kirol indibiduala da, baina taldean aritzea polita izan zen, elkarri laguntzea, bultzatzea eta bakoitzaren ahalginak taldearen arrakastan nola islatzen ziren ikustea». Esperientzia hori errepikatuko du azaroaren 10etik 15era, El Salvadorren jokatu den ISA World SUP & Paddleboard Txapelketan. «Ilusio handiz jaso dut berriz hautatua izatea; izan ere, munduko onenen aurka lehiatzea izugarritzko aukera iruditzen zait».

Bide hori, hala ere, ez da erraza izan. Paddle surfa kirol minoritarioa da oraindino Euskal Herrian, eta sopoloztarrak erreferente gutxi izan ditu inguruan. «Hasieran, bakarrik sentitzen nintzen; ez zegoen emakumerik, ezta en-

Hilaren 10etik 15era ISA World SUP & Paddleboard Txapelketan arituko da. HODEI TORRES

Itsasoaren maitalea

Olatuen artean irrist egiteko edozein taula erabiltzea du gustuko Alaznek, eta bata edo bestea aukeratzea olatuen arabera izaten dela dio. Hala ere, azken aldian paddle surf modalitatean dago zentratuta, lehiaketetara begira batez ere. Azaldu duenez, kirol horrek fisikoki gehiago eskatzen du, gorputz osoa lantzen delako, eta, gainera, «olatu-mota guztietara egokitzeo malgutasuna» ematen dio.

-trenatzaile espezializaturik ere», gogoratu du. Alabaina, azken urteotan emakumeen presentzia gero eta handiagoa da: «Uretan emakumeen komunitatea etengabe hazten ari da, eta hori oso pozgarria da. Hala ere, oraindik badaude hobetu beharreko gauza asko».

INGURUMENAREKIKO KONPROMISOA. Baina Alazneren konpromisoa ez da lehiaketetara mugatzen. Ingurumenaren aldeko ekimeneetan ere parte hartzen du, hondartzak garbitzen eta kontzientzia sortzen: «Itsasoa nire etxea da; ez dut kutsatuta ikusi nahi. Ez da moda bat, erantzukizun pertsonala da». Azken urteotan, uraren tenperaturan eta hondakinetan aldaketak nabaritu ditu, eta horrek are gehiago bultzatu du esku hartzera. Itsasoak, dioenez, pazientzia eta oreka izaten erakutsi dio. «Olatua ez da beti iristen nahi duzunean, eta itxaroten jakin behar da». Azken batean, itsasoak «orain eta hemen» egotera irakatsi diola nabarmendu du.

Etorkizunera begira, bere helburua da munduko zirkuituko goi mailan lehiatzen jarraitzea, «eta olatu handiagoak surfeatzeko prestatzea, erronka berriak bilatzeko eta nire surf-maila hobetzeko». Kirolaren esparrutik kanpo, ingurumenari lotutako ekimen gehiago bultzatu gura ditu, baita emakumeek surfa probatzeko eta esperientzia hori bizitzeko erretiro gehiago antolatu ere. ◀

Esteban Gaubeka eta Iker Gordon Pala jokalariaik

«Palak bizirik jarraitzen duela erakutsi dugu»

Irailean, Sopolako pilotalekuan jokatu zen Kurene Pala Proam txapelketa irabazi zuten Esteban Gaubekak eta Iker Gordonek. Hala ere, garaipen gazi-gozoa izan zen egiten ari diren grebagatik.

ANDER ZARRAGA ►

Kurene Pilota Elkartearen eta Sopolako Udalaren ekimenez jokaturako txapelketari esker, berriz ere palista profesional sentitu direla adierazi dute Esteban Gaubeka armintzarrak eta Iker Gordon sopoloztarrak. Irailaren 29an jokatu zuten finalean 14-15 eta 10-15 mendean hartu zituzten Garate eta Imanol, gainezka egon zen Sopolako udal-pilotalekuan.

«Astelehenetan jokatu ditugu partidak, egun zailak jendea erakartzeko, baina, hala ere, frontoia gainezka egon da. Pala profesionalaren arazoa da nork eta nola kudeatzen den, frogatu baitugu ez dituztela gauzak ondo egin nahi. Baliabide gutxirekin eta gogo askorekin frontoia betetzea lortu dugu guk», adierazi du Gordonek, Innepala enpresagaz duten gatazkaren inguruan. Izan ere, txapelketa pala profesionala *impasse* egoera batean dagoen bitartean jokatu da, langileak martxotik baitaramate greban. «Oso gogorra izaten ari da, ez genuen espero horrela bukatzea, enpresatik oso txarto portatu dira gurekin. Guk baldintza duinak lortzeko akordio batera heldu nahi genuen», laburbildu du Gaubekak.

Ildo berean, Gordonek ere deitoratu du ez zuela espero grebak hain luzera jotzea, ezta enpresaren erantzuna hain irmoa izatea ere: «Baliabide minimoak bakarrik eskatzen ditugu: gehienok ez ditugu ezta 1.000 euro kobratzen hilean, eta material guztia, garraioak, fisioterapeutak... guk ordaintzen ditugu gure poltsikotik, baita beraiek kudeatzen duten Bizkaia Frontoiko aparkalekua ere! Bitartean, beraiek dirutza bat jasotzen dute Aldunditik».

PALAK BIZIRIK JARRAITZEN DU. Greban egon arren, Kurene Pala Proam lehiaketak frogatu du palarekiko zaletasuna badagoela, baina pala luzeko txapelketetan frontoiak berriz ere

Gordon eta Gaubeka, Kurene Pala Proam txapelketako irabazleak. HODEI TORRES

Nazioen Liga

Azaroaren amaieran, 23tik 30era, 36 metroko Nazioen Liga jokaturako da Bilboko Bizkaia Frontoian. Besteak beste, Armintzako taldeko Imanol Ibañez, Jorge Unda, Iñigo Orueta eta Esteban Gaubeka; eta Kurene Pilota Elkarteko Ibon Garate lehiaturako dira. Aitzitik, oraindino Innepala enpresagaz kontratua duten jokalaria ezin izango dute parte hartu, greban baitaude. Horien kontratuak hurrengo hilabeteetan iraungiko zaizkie.

beteta ikusteko kudeaketan aldaketa eman behar dela azpimarratu dute palistek.

Jokalariaiek adierazi dute udaletatik antzeko lehiaketak egiteko proposamenak egin dizkietela, baina beraien azken nahia pala profesionalean aritzea dela argitu dute. Gaur-gaurkoz, hamar jokalaria profesionaletik hiruk bakarrik daukate kontratua eta horiei ere laster iraungiko zaie. Bien bitartean, enpresa pala motzean aritzen diren gazteak ari da partidak antolatzen, «baina horietara ez dira ezta hamar pertsona joaten; profesionalak izateko oraindik ibilbide luzea falta zaie».

Bitartean, pilotariaik udaren hasieran argitu behar zen esleipen berriaren zain daude, ea enpresa berri batek hartzen duen kudeaketa. «Enpresa berari hurrengo lau urteetarako lizitazioa emango dioten beldur gara», aitortu du armintzarrak. Gordonek deitoratu du ulertezina egiten zaiela Aldundiak orain dagoen enpresari dirua ematea: «Frontoia hutsik daukate eta pala hiltzen ari dira; bitartean, guk ia baliabiderik gabe Sopolako pilotalekua betetzea lortu dugu. Gauzak ondo egin nahi dituen jendea eta pala bizirik dagoela frogatu dugu». ◀

Felix Campos Ogikiñe Harri Eskola

«Hemen % 70a teknika da; gainerakoa, indarra»

Hainbat marka lortu eta gero, erretiroa hartu eta Leioan harri-jasotzaile eskola sortzeko helburua ezarri zuen Camposek. Hala ere, momentuz, Getxoko probalekuan entrenatzen ditu bere txapeldunak.

ANDER ZARRAGA ►

Felix Campos Lumbreras *Ogikiñe I* 1954an jaio zen Atarrabian (Nafarroa), baina gaztetan Leioara joan zen bizitzera. Hainbat kiroletan aritu ondoren, harri-jasotzea izan zen interes handiena piztu ziona. Bere ezizena Jose Ramon Aretxabaleta *Aretxa I.* ak jarri zion, garai hartan Campos okina baitzen. Hala *Ogikiñe I* harri pisutsuetan esku bakarreko altxaldietan espezializatzeaz gain, hainbat marka ere eskuratu zituen: besteak beste, 1985ean, 69,5 kilo zituela 188 kiloko harria altxatu zuen eta, hurrengo urtean, zortzi aldiz altxatu zuen 136 kiloko zilindroa Ondizen. 1994ko Leioako San Juan jaietan egin zituen bere azken jasoaldiak, baina oraindino hiru aldiz izango zen txapeldun Espainiako hildako pisuko lehiaketan.

ESKOLA. 80ko eta 90eko hamarkadetan, *Ogikiñe I.* ak eta bere anaiek hainbat harri-jasotzaile prestatu zituzten Leioan zuten eskolan, beraz, garai hartan Euskal Herriko lehiaketetara eramane zituzten hemengo harri-jasotzaileak.

Azkenean, 2019an erretiroa hartu zuenean, Leioan eskola berriz ere martxan jartzeko ahalegina egin zuen, baina ez zuen behar bezalako tokirik aurkitu, eta ordutik Getxoko Andra Mariko probalekuan aritu da entrenatzen. «Getxon "pegote" bat bezala gaude. Getxo Kirol Taldeari esker gaude hemen; beraiek oso ondo hartu gaituzte, eta ez daukat inolako kezarik, baina hemen ez dago leku nahikoa, askoz hobeto egongo ginateke Ondizko probalekuan, Leioan», kexatu da. Dioenez, arazoa da Andra Marikoa beste hainbat ekintzatara ere erabiltzen dutela, hala nola arku-tiroan aritzen direnek, idi-probetarako edo boxeo gaubeletarako, adibidez. «Ondo iruditzen zait eraikina erabiltzea, horretarako baitago, baina leku gutxi dago denontzako», azaldu du.

Camposek Ondizko probalekura mugitu gura du *Ogikiñe Harri Eskola*. HODEI TORRES

Belaunaldi berriak

«Desiratzen nago norbaitek nire markak haustea, ahal bada nik entrenatzen dudana norbaitek, baina ematen du kirolak ez duela aurrera egiten. Urte asko pasatu dira eta errekorrek hor jarraitzen dute»

«Lanean nengoenean 160 kilorainoko masak eta irin-zaku astunak mugitu behar genituen. Lehengo harri-jasotzaile gehienak nekazariak edo abeltzainak ziren, eta eguneroko lanean altxatzen zuten pisua. Orain, jendeak ordenagailuan egiten du lan, eta hona entrenatzera datoz»

Gaineratu du Andra Marik eskailerak igotzen eta jaisten ere ibili behar direla harri astunak, eta, oro har, azpiegitura ez dela Ondizko probalekua bezain eroso beraientzako. Deitoratu duenez, hainbatetan jo du Leioako Udalarengana baimen eske, baina beti eman diote ezezkua, eta bere ustez horrelako eraikin bat hutsik edukitzea ez da bidezkoa.

Gaur-gaurkoz, 15 harri-jasotzaile inguru ditu eskolan. Horien artean, aipatzekoa da, urriaren 19an Mungian Euskadiko Txapelketa irabazi zuen Patricia Martin. 39 urteko mediku zirujauak astean bi egunetan entrenatzen du Andra Marik *Ogikiñe I.* agaz. «Oso pozik nago Patriziak lortutakoagaz, nik neuk irabazi banu bezala», aitortu du leioaztarrek.

Kirolak azken urteotan izan duen bilakarearen inguruan galdetuta, azaldu du gauzak asko aldatu direla, lehen, lehia gehiago baitzegoen eta aspaldi ez direlako bere garaiko markak hautsi. Dioenez, lehen jendeak bere eguneroko lanean altxatzen zituen pisu astunak, «orain, jendeak ordenagailuan egiten du lan». Horrez gainera, eskola gutxi dagoela ere dio, Bizkaian berea eta besteren bat. Harri-jasotzean aritzeko teknika behar-beharrezkoa dela dio: «Hemen teknika % 70a da, gainerakoa indarra. Horregatik, ezinbestekoa da dakien norbait izatea zure ondoan». ◀

Hirukira olgetan

© GARBIÑE UBEDA

Aldea dago!

Erreparatu ongi bi irudi pare hauei, eta aurki bien arteko aldeak.
Zazpi dira guztira.

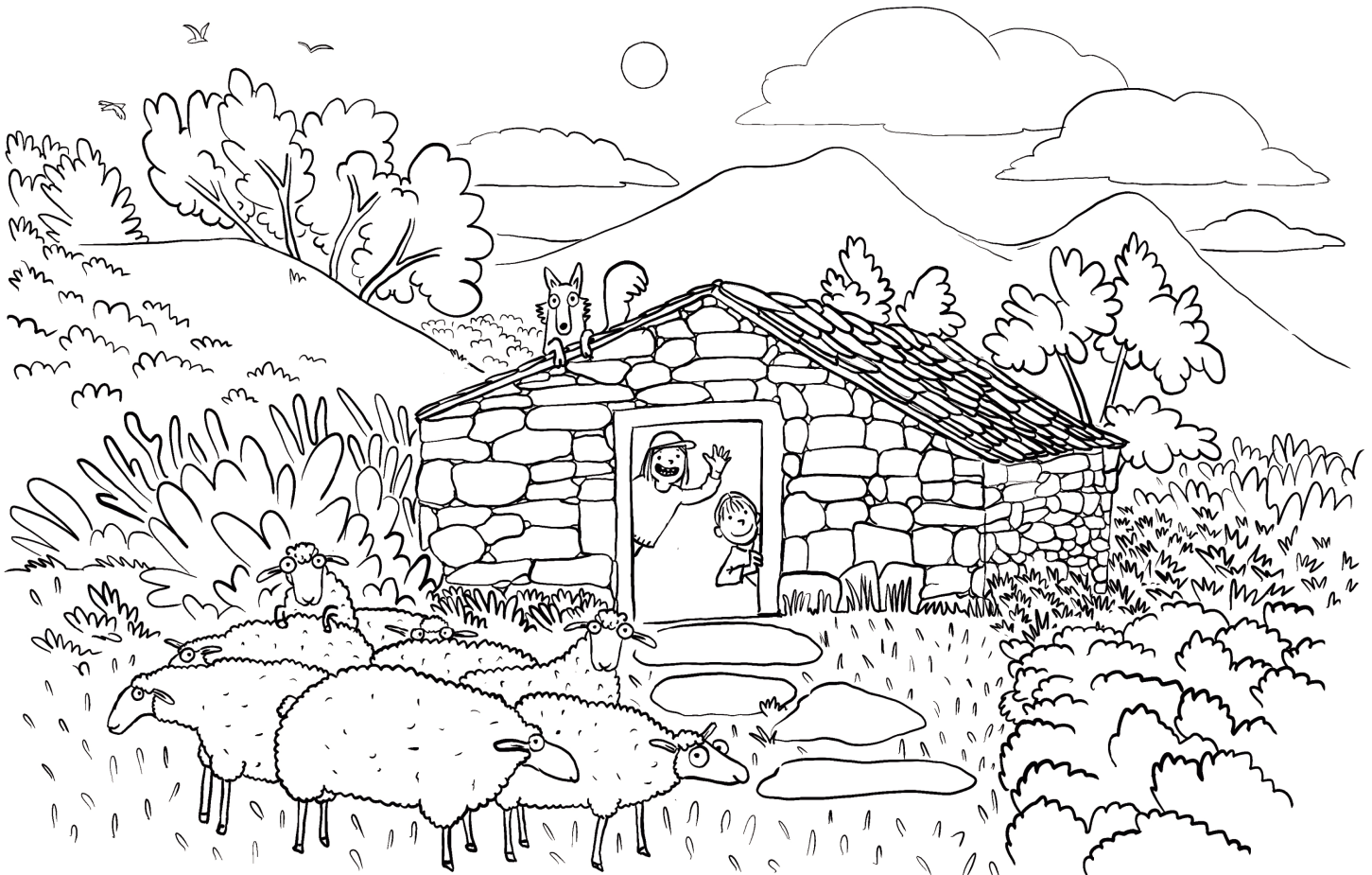
Margotu

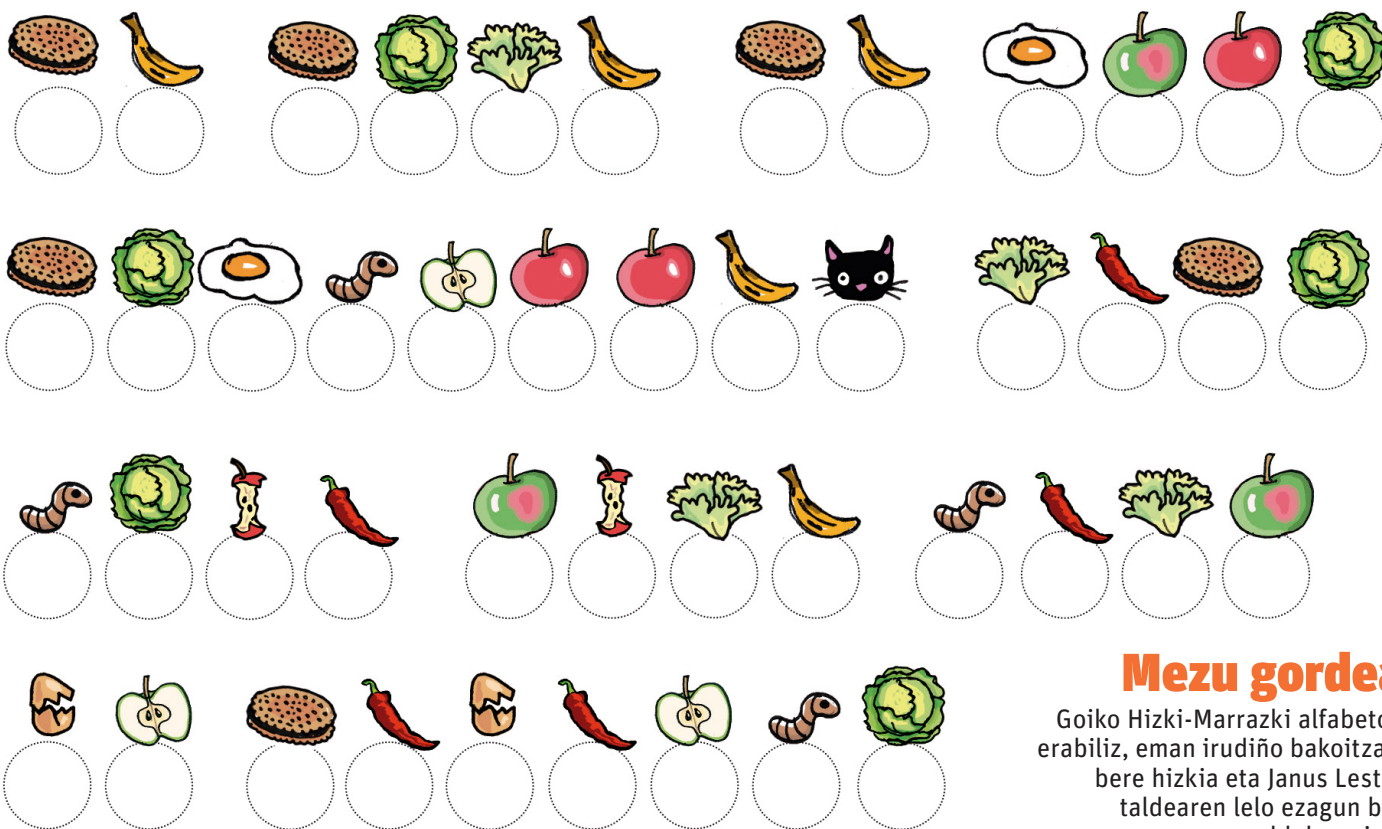
Eman kolorea etxola eta paisaia honi. Udazkeneko koloreak erabili.

Sudoku

Behean dagoen hori artzain etxola bat da, eta hari eskainia da sudoku hau. Bete itzazu hutsuneak ETXOLA hitza osatzen duten hizkiak erabiliz (E, T, X, O, L eta A). Kontuan hartu hizki bakoitzak behin agertu behar duela lerro, zutabe eta area bakoitzeko.

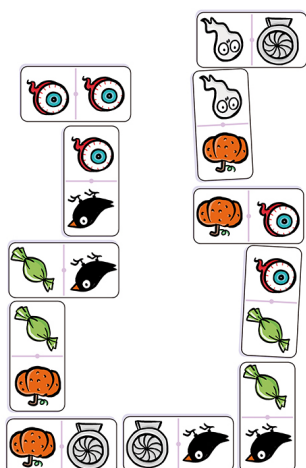

Mezu gordea

Goiko Hizki-Marrazki alfabetoa erabiliz, eman irudiño bakoitzari bere hizkia eta Janus Lester taldearen lelo ezagun bat azalduko zaizu.

SOLUZIOAK:

AURREKO SOLUZIOAK

Dominoan

Aldea dagoi

E	A	T	B	L	Z
B	Z	L	E	T	A
Z	E	A	T	B	L
L	T	B	Z	A	E
A	B	Z	L	E	T
T	L	E	A	Z	B

Sudokua

Black Friday: beharra ala gehiegikeria?

EIDER AZPURI
BILBO

Enpresa handiek irabaziak areagotzeko sortutako eguna da. Dendari txikiok ezin dugu beti deskontuekin ibili, haien marjinarik ez dugulako... Txipa aldatu behar dugu! Denda fisikoetara jo, ondo artatuko gaituzten lekuetara, tokiko eta kalitatezko produktuak erostera.

NEREA MUELA
ALGORTA

Black Friday-a kontsumismo hutsaren eguna da. Ez zait batere gustatzen, jendea behar ez dituen gauzak erosten zoratzen baita. Hala ere, ulertzen dut tokiko merkatariek parte hartzea, askotan hori baita bezeroen eskaerei erantzuna eta, enpresa handien aurrean, bizi-rik irauteko duten modu bakarra.

MARILU PEREZ
GETXO

Ez naiz *Black Friday* zalea, kontsumismoa sustatzeko beste elementu bat baino ez da. Dena den, egun horretako beherapenak aprobetxatu ditut. Nahiago ditut denda fisikoak; izan ere, online erosketekin ez da beti asmatzen, eta arropa itzultzeko prozesua zailagoa izaten da.

XABIER RIOL
LEIOA

Nik nahiago dut fisikoki erosi. Online erosketak egitea erabilgarria eta erosoa da, baina nahiago dut erosi nahi dudana hori fisikoki ikustea. Egia da batzuetan dendek ez dutela zuk une horretan nahi duzuna, eta orduan bai erabiltzen dut Internet; gainera, eskaintzak ere errazago aurkitzen dira online.

MARTIN PUIG
GETXO

Argi dago kontsumorako egun bat besterik ez dela, enpresa handiek euren onurarako sortutakoa. Ia hilabete lehenago prezioak puzten dituzte, gero egun horretan berriro jaisteko. Ondorioz, askotan hasierako prezioen berdina dira, eta sarritan, lehen zegoena baino gehiago ordaintzen dugu.

CRISTINA MURILLO
EXTREMADURA

Nire ustez, *Black Friday*-a oso ondo dago, batez ere Gabonetarako opariak eta horrelakoak erosteko. Dendako langilea naizenez, oso aukera interesgarria iruditzen zait. Nik, adibidez, aprobetxatu egiten dut behar ditudan erosketa handi guztiak merkeago egiteko.

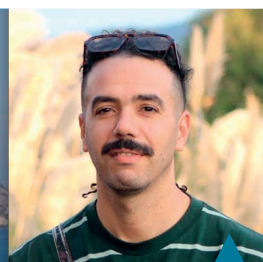
MARI JOSE
GETXO

Black Friday marketin hutsa da, urtean zehar merkealdia baitago. Horregatik, ez dut inoiz aprobetxatu egun hori ezer erosteko; izan ere, nahiago dut beste edozein egunetan begiratu. Niretzat garrantzitsuena benetan behar dudanean erostea da, eskaintza justu bat topatzen badut...

IÑAKI RODRIGUEZ
BILBO

Herriko dendetan, saltoki-gune handietan zein Interneten erosten dut. Hala ere, auzoan baditut oso gustuko ditudan dendak, eta gustatzen zaizkidan gauzak aurkitzen ditudan tokiko establezimenduak bilatzen saiatzen naiz. Tokiko merkataritzan sinistu arren, ez dut beti behar dudana aurkitzen.

**Abdel
Djalil
Sahed**

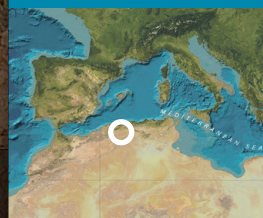
Nongoa
Chlef, Aljeria.

Adina
38 urte.

Zertan dabil
Ikasten.

**Noiz heldu
zinen?**
2024ko abuztuaren.

**Noiz arte
bertan?**
Ez du bueltatu gura.

Lurraldea
Aljeria.

Azalera
2.381.741 km².

Hiriburua
Aljer.

Biztanleria
46.810.000 (2024).

Hizkuntzak
Arabiar klasikoa da hizkuntza ofiziala. Hala ere, 2002tik, tamazight-a edo berebera ere hizkuntza nazionala da. Frantsesa bigarren hizkuntza da askorentzat.

Moneta
Dinar arjeliarra.

«Udan 55 °C izatera iritsi gara nire udalerrian»

IKER RINCON MORENO ▶

Jakin-minak bizitzaren norabidea aldatu zion Abdel Djalil Sahed gaur egun Getxon bizi den 38 urteko aljeriarrari. Hasieran, Frantziara joateko asmoa zuen, baina lagun batek Euskal Herriaz hitz egin eta hizkuntzaz, kulturaz eta ohiturez jabetu ondoren, bertora etortzea erabaki zuen, nahiz eta jakitun izan gurean zailagoa izango zuela egonkortzeko.

Duela urtebete eta lau hilabete bizi da Abdel Getxon. Uneotan ez du lan egiteko eskubiderik, baina bai ikasteko. Gaztelania eta euskara ikasten ditu, «batzuetan hiru klase izaten ditut egunean», eta Beste *Kultura Bat* egitasmoan parte hartzen du, kultura-aniztasunari buruzko sentsibilizazio-berbaldiak eskainiz. Gainera, dokumental-argazkilari gisa, hasiera berri baten bila gura etorri direnen esperientziak kontatzeko argazki-proiektu bat garatzen ari da uneotan.

Abdelek 38 urte ditu, eta Chlefen jaio zen, «Aljeriako hiri ederrenetako bat izan zena».

Historiaurretik askotariko zibilizazioen nahasketak —erromatarrek, feniziarrek, arabiarrek eta frantsesak— markatutako historia du, baina, 1980an, lurrikara batek hiria ia osorik irentsi zuen, historiaren erakusleho ziren aztarna guztiak suntsituz. Atzera begira jarrita, gogoratzen ditu hango kaleetako zalaparta, haurren jolasak eta sukaldetik datozkion usainak, hala nola *makoda el hara* (patata-bolatxo frijituak piper eta baratxuriagaz), *brouil*-a (garagar hartzitu eta ezkur-hautsagaz egindako kuskusa) eta *rfis chalfe* (ogi birrinduagaz prestatutako kuskus plater tradizionala).

Udako beroaldiak ere gogoratzen ditu, 55 gradura irits daitezkeenak eta, bisitatzeko tokien artean, Tenesko Sidi Merouane hondartza gomendatzen du, itsasoaren eta basoaren artean dagoena.

Dioenez, gizarte arabiarrean oso ohikoa da esker ona adieraztea, baina ez modu korporalean. Behin, aireportuan, bidaia luze batek bueltan, ama besarkatu zuen, jendaurrean nahiz eta gaizki ikusia zegoen. Orduantxe konturatu zen hori zela behar zuena bizitzan. ◀

Emakume Baserritarrak Merezitako omenaldia

ITURRIA: EULALIA ABAITUA / EUSKAL MUSEOA

Baserriko bizitza tradizionala ezin daiteke emakumeen ekarpena gabe ulertu. Familien biziraupenerako berebizikoak ziren eguneroko beharrak emakumeen lepo gainean egoten ziren gehienetan: baratzea landu, uzta jaso, abeltzaintzan aritu, produktuak azoketan saldu... Eta horri guztiari familien berezko betebeharrak ere gehitzen zitzaizkien, hala nola umeak eta etxeko nagusiak zaindu. Gainera, ezin da ahaztu emakumeak beti izan direla jakituria-
ren gordailu, beraiek transmititzen baitzuten jakituria belaunaldiz belaunaldi, nahiz eta horrek ere errekonozimendu eskasa izan duen gizartearen aldetik.

Bereizkeria hori egiturazkoa ere zen duela ez hainbestera arte; berbarako, 90.hamarkadaren hasierara arte, emakumeek ezin zuten baserriaren titulartasun partekatua eskatu. Zama bikoitza hartzen bazuten ere, gehiegitan senarren edo semeen itzalean geratzen ziren, bigarren planoan egoten ziren. Gainera, kasurik muturrenekoetan, alarguntzean edo banatzean, babes edo eskubiderik gabe ere geratzen ziren.

GAURKO BASERRITARRAK. Nekazaritzaren eta abeltzaintzaren mundua aldatuz joan da, eta berdintasunera bidean urrats garrantzitsuak eman dira. Ustiatuegi-
en titulartasuna eskuratu dute, beraiek dira orain baserriaren gidaritza dutenak, eta profesionaltasun-aitorpena ere lortu dute –Emakume Nekazariaren Estatusa–, horrek onartzen dizkien eskubide laboral, sozial eta fiskalakaz.

Gaur egungo baserritarrak errealitate anitzeko emakumeak dira gainera: beste sektoreetan aritu eta gero familiaren ogibidera itzuli direnak, eremu urbanoetatik nekazaritza proiektuak abiatu dituztenak edo emakume migratzaileak kasu. Sektorearen modernizazioak lanaren zama ere arindu du, baina oraindik zeregin asko falta dira baserri-
tik modu duinean bizi ahal izateko: burokrazia, bidezko prezioak...

Beraien izerditik familiak aurrera ateratzeko egindako esfortzua aintzat hartzeko, Urdu-
lizen omenaldia egin zieten aurreko urriaren 17an. Hain zuzen ere, urriaren 15ean Landa Eremuko Emakumeen Nazioarteko Eguna ospatu zen, . Udalak antolatutako ekimen honetan, orain arte errekonozimendurik gabe egoten herriko emakume horien lana aitortu gura izan zuten. Han omendu zituzten Adela Andikoetxea, Akaitze Kamiruaga, Begoña Iturriaga, Garbiñe Aio Ugarte, Cristina Garaizar Torrontegi, Mari Karmen Larrauri eta Mari Tere Garataonaindia. ◀

hirukalagunen txokoa

Sari ederrak eskura!

Zozketa

Urpeko abentura paregabea!

Ozeanoaren misterioa ezagutu gura? Milaka espezie eta hamaika sekretu dituzu Donostiako Aquarium-ean zure zain. Parte hartu orain eta bizi esperientzia ahaztezina!

Zozketan parte hartu gura baduzu, azaroaren 30a (domeka) baino lehenago jakinarazi zure izen-deiturak eta harremanetarako bidea hemen: Zozketak ataleko formularioa HIRUKA.eus webgunean.

Zozketa

Tomaxitaren etxe koxkorra

Hamaika leiho eta hamaika abentura! Tomaxita eta bere katu gozoak istorio asko dituzte kontatzeko, Ibaizabalen eskutik! 3-6 urteko umeentzat egokia. Zure alea eskuratu gura?

Zozketan parte hartu gura baduzu, azaroaren 30a (domeka) baino lehenago jakinarazi zure izen-deiturak eta harremanetarako bidea hemen: Zozketak ataleko formularioa HIRUKA.eus webgunean.

Zozketa

Zuri zuzendutako liburua

Umorea eta kritika uztartzen dituen bineta-liburua zure zain! Sexu eta genero aniztasuneko bizipenez betea, hausnarketarako gonbita egiten digute idazleek. Eman izena orain eta irabazi ale bat!

Zozketan parte hartu gura baduzu, azaroaren 30a (domeka) baino lehenago jakinarazi zure izen-deiturak eta harremanetarako bidea hemen: Zozketak ataleko formularioa HIRUKA.eus webgunean.

Zelan egin HIRUKAlagun?

Webgunean: hiruka.eus/harpidetza/laguna
Idatziz: hirukakoop@hiruka.eus
Deituz: 944 911 337 • 688 812 368

Urtean 35 euroren truke, Uribe Kostako euskarazko komunikazio-taldearen bultzatzailea eta partaidea izango zara.

agerraldia
euskara plazara

aek

IKASTOLAK

Sortzen

urriak 23 - azaroak 13

Eskatu **Nafarroa erdi eta hegoaldeko** produktuz beteriko saskiak eta eman balioaren **%25 zonaldeko euskaigintzari**

Saski beltza 60€

Saski berdea 65€

Saski gorria 75€